

Φάνης Μαλκίδης

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά την ανάληψη στρατιωτικών επιχειρήσεων από το ΝΑΤΟ, το Μάρτιο του 1999 εναντίον της Σερβίας, του Μαυροβουνίου και άλλων περιοχών της νέας Γιουγκοσλαβίας, λόγω του ζητήματος του Κοσσυφοπεδίου, ήρθε ξανά στο προσκήνιο η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, με αναφορές τόσο του προέδρου των ΗΠΑ, όσο και άλλων παραγόντων που συνδυάζουν τις στρατιωτικές ενέργειες, με αλλαγές συνόρων, μεταφορά προσφύγων από το Κόσσοβο και αλλοίωση της πληθυσμιακής σύνθεσης στο χώρο διαβίωσης των Ελλήνων καθώς και ελληνοτουρκική σύρραξη.

Η Βόρειος Ήπειρος αποτέλεσε τον κύριο άξονα γύρω από τον οποίο εξελίχθηκαν οι ελληνοαλβανικές σχέσεις, από την εποχή της συστάσεως του αλβανικού κράτους. Η περιοχή αυτή διεκδικήθηκε και από τις δύο χώρες, που η κάθε μία βάσιζε τις απαιτήσεις της σε πραγματικά και σε νομικά στοιχεία. Ενώ όμως τα πραγματικά γεγονότα δεν μπορούν να αμφισβητηθούν, η νομική τους ρύθμιση αφήνει πολλά περιθώρια ερμηνείας, γιατί οι ρυθμίσεις που επιβλήθηκαν δεν επικύρωσαν πάντοτε την πραγματική κατάσταση που είχε δημιουργηθεί. Κύριο ρυθμιστικό ρόλο στη νομική διευθέτηση των ελληνοαλβανικών ζητημάτων έπαιξαν οι Μεγάλες Δυνάμεις, οι οποίες κινήθηκαν πάντοτε ανάλογα με τα δικά τους συμφέροντα¹. Ο Ελληνισμός της Αλβανίας παρέμεινε υπό δυσμενείς ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και γεωστρατηγικές συνθήκες στα όρια του αλβανικού κράτους. Οι διεθνείς συμφωνίες, τα πρωτόκολλα της Φλωρεντίας και της Κέρκυρας και ο αγώνας αυτονομίας, ο πρώτος και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η ελληνική εμφύλια σύρραξη αλλά και συμφέροντα στην κρίσιμη πολιτικά και οικονομικά βαλκανική χερσόνησο και ιδιαίτερα στην Αλβανία, επηρέασαν τον εκεί Ελληνισμό που άλλοτε αναδεικνυόταν ο ρόλος του στη γειτονική χώρα ως γέφυρα φιλίας και

1. Παπαγιαννόπουλος, Γ.(1993) :Βορειοηπειρωτικό ζήτημα και ελληνοαλβανικές σχέσεις στο -Καραμπελιάς, Γ.επιμ.Η Ελληνική Ουτοπία.Εκδ.Αιγαίον -Εναλλακτικές Εκδόσεις.Αθήνα- Λευκωσία, σσ.169-179.

συνεργασίας και άλλοτε ως αντίβαρο σε πολιτικές κινήσεις των δύο πλευρών, ως όμηρος στις διάφορες περιόδους των ελληνοαλβανικών σχέσεων.

Λίγο πριν τη δημιουργία του αλβανικού κράτους οι τουρκικές στατιστικές ανέβαζαν τον ελληνικό πληθυσμό σε 113.000, ενώ η ελληνική διοίκηση σε 117.000 σε συνολικό πληθυσμό 230.000 περίπου. Τα αριθμητικά δεδομένα υπέστησαν αλλοιώσεις κατά την πάροδο των ετών και παρά τις αφομοιωτικές και άλλες πολιτικές που υπέστη η ελληνική μειονότητα, ο ρυθμός πληθυσμιακής αύξησής της, ήταν ανάλογος με αυτόν της υπόλοιπης Αλβανίας. Σύμφωνα με στοιχεία των Ελληνικών προξενικών αρχών της Νότιας Αλβανίας, ο αριθμός των Ελλήνων ανερχόταν σε 200.000 -250.000 άτομα. Για την δεκαετία του 1980-1990 τα ηπειρωτικά σωματεία, όπως η «Κεντρική Επιτροπή Βορειοηπειρωτικού Αγώνα», ο «Σύνδεσμος Βορειοηπειρωτών», η «Πανηπειρωτική Επιτροπή Αμερικής και Καναδά» δήλωναν ότι η μειονότητα αριθμούσε 400.000 άτομα τουλάχιστον. Οι αλβανικές αρχές υποστήριζαν ότι, ο αριθμός που συγκροτούσε την ελληνική μειονότητα κυμαινόταν γύρω στις 50.000 με 59000 άτομα. .

Η διακυβέρνηση της Αλβανίας, από το Κόμμα Εργασίας, και η πολιτική που εφάρμοσε το καθεστώς του Ενβέρ Χότζα (Enver Hoxha) είχε ως αποτέλεσμα να περιορισθεί ο Ελληνισμός σε 99 χωριά της επίσημα αναγνωρισμένης ως μειονοτικής ζώνης (Επαρχίες Βούρκου, Νομού Αγίων Σαράντα και Δρόπολης, Νομού Αργυροκάστρου) και να στερηθούν σημαντικά ιστορικά κέντρα του χώρου, όπως η Χειμάρρα, το Αργυροκάστρο, η Κορυτσά, την ελληνική παιδεία, τα σχολεία, τη χρήση της γλώσσας και οι κάτοικοί των, την ιδιαιτερότητα της εθνικής καταγωγής, το δικαίωμα στον εθνικό αυτοκαθορισμό, ενώ «ο λαογραφικός θησαυρός των Ηπειρωτών, υπέστη μέγιστη βιβλική διάβρωση»². Οι Έλληνες αυτών των περιοχών καταγράφονται πλέον ως «αλβανικής καταγωγής». Οι μειονοτικές περιοχές, αναγνωρισμένες και μη, απομονώνονται, οικονομικά, συγκοινωνιακά και πολιτικά, χώροι χαρακτηρίζονται απαγορευμένοι, επιτηρούμενοι και εγκαθίστανται δημόσιοι υπάλληλοι και στρατιωτικοί, ώστε να επιτευχθεί εκεί όπου υπήρχε η δυνατότητα, η αλλοίωση της εθνικής σύνθεσης του πληθυσμού.

Η Δημοκρατική Ένωση της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία, «ΟΜΟΝΟΙΑ» σε υπόμνημα της στη ΔΑΣΕ (Μόσχα 1991- Παράρτημα) υποστήριξε ότι η ελληνική μειονότητα πλησιάζει τις 300.000 άτομα, κάνοντας ταυτόχρονα λόγο για «αυθαίρετο γεωγραφικό διαχωρισμό της μειονότητας και στατιστική γενοκτονία». Στέλεχος της Διεθνούς Εταιρείας Ανθρωπίνων

2. Ντάγιος, Σ.(1997):Αποκληρωμένο Έθνος.Η λαϊκή λογοτεχνία των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου. Εκδ. Κυρομόνος. Θεσσαλονίκη, σ.19.

Δικαιωμάτων σε έρευνα που πραγματοποίησε στην Αλβανία, το 1991, τονίζει ότι ο πραγματικός αριθμός των Ελλήνων είναι περίπου 300.000 και με εγκατάσταση σε όλη τη χώρα, δηλώνοντας ότι μόνο στα Τίρανα ζουν 15.000. Παράλληλα μέσα στα πλαίσια της πολιτικής διωγμού του αντίθετου πολιτικά και εθνικά στοιχείου, από το αλβανικό καθεστώς, στέρησε την ελληνική μειονότητα, από πρόσωπα που αποτελούσαν τους ηγέτες της. Έτσι παρ' όλη την μορφωτική και διανοητική προσφορά των Ελλήνων της Αλβανίας και τη συνεισφορά στον αντιφασιστικό απελευθερωτικό αγώνα του Αλβανικού λαού, που εκφράστηκε με την ανάληψη υψηλών θέσεων στην κομματική ιεραρχία, αλλά και την κοινωνία (στρατός, Πανεπιστήμιο, εργοστάσια, κ.ά), οι φυλακίσεις, οι διωγμοί, οι εξορίες και οι δολοφονίες των πολιτικών και θρησκευτικών ηγετών της μειονότητας, ήταν η σκληρή πραγματικότητα. Υπολογίζεται ότι 28.000 Έλληνες φυλακίστηκαν στην Αλβανία³.

Από την άλλη πλευρά το ελλαδικό κράτος μέλος του ΝΑΤΟ από το 1952 πολιτικά και οικονομικά εξαρτημένο, δεν μπόρεσε να υπερασπίσει τον ελληνισμό της Αλβανίας, που, «εκπροσωπήθηκε», από ελλαδικούς και υπερατλαντικούς συλλόγους και σωματεία αμφιβόλου προελεύσεως, συμφερόντων και στόχων. Παράλληλα η ιδιαιτερότητα της ψυχροπολεμικής περιόδου και ο πολιτικός χώρος που εξέφραζε τις θέσεις της Σοβιετικής Ένωσης για την περιοχή, δεν επέτρεψαν να αναπτυχθεί το ζήτημα σεβασμού και αναγνώρισης των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας, τα οποία καταπατούνταν στο πλαίσιο της πολιτικής, αφελληνισμού, αλλοτρίωσης και παραχάραξης της ιστορίας. Ο εγκλωβισμός της ελληνικής μειονότητας ανάμεσα στο χώρο των αυτοαποκαλούμενων «εθνικών ιδεωδών», που ουσιαστικά εξυπηρετούσε τα νατοϊκά συμφέροντα και στον άλλον όπου κάθε αναφορά στο ζήτημα της Βορείου Ηπείρου, χαρακτηριζόταν ως πολεμική που στρέφεται κατά της αλβανικής κυριαρχίας και ανεξαρτησίας, ως αλυτρωτικό ζήτημα, ήταν καταλυτικός για την παρουσία και την επιβίωσή της, για τη διεκδίκηση των ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων της. Έτσι το ζήτημα των Ελλήνων της Αλβανίας θα ενσωματωθεί στο πλαίσιο της κομματικής προπαγάνδας και ιδεολογικής αντιπαράθεσης της μετεμφυλιακής Ελλάδας, και θα αποδοθούν στο θέμα τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της αντιπαράθεσης της ψυχροπολεμικής εποχής. Το βορειοηπειρωτικό και γενικότερα το ζήτημα του Ελληνισμού της Αλβανίας, είναι περισσότερο γνωστό, ως ζήτημα της εσωτερικής ελληνικής πολιτικής και ιδεολογικής διαπάλης⁴.

3. Λέζος Ν., Συνέντευξη στο Περιοδικό Ελλοπία τ.5 σ.12-16

4. Κόνιαρης, Π(1997): Μια ελπίδα για την Αλβανία, τα Βαλκάνια και τη βορειοηπειρωτική κοινότητα. Περιοδικό **Άρδην** Οκτώβριος-Νοέμβριος σσ.24-26).

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ, ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Στην Αλβανία οι ελπίδες για καθεστωτική αλλαγή άρχισαν να εμφανίζονται με την ανάληψη της θέσης του γενικού γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος Σοβιετικής Ένωσης Μ.Gorbatsov το 1985, που συνέπεσε με το θάνατο του ηγέτη του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας (ΚΕΑ) Ε. Χότζα. Το αλβανικό καθεστώς, παρότι ήταν από τα πλέον σκληρά και ο λαός δεν ενημερωνόταν παρά μόνο αποσπασματικά για τις διεθνείς εξελίξεις, κυρίως μέσω της ιταλικής τηλεόρασης στο βορρά και της ελληνικής στο νότο, έδειχνε σημάδια ότι δε θα μπορούσε να αντισταθεί στις αλλαγές που σημειώνονταν στις άλλες χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Η πτώση του τείχους του Βερολίνου το Νοέμβριο του 1989, ήταν το έναυσμα για μαζικές διεργασίες σε χώρους, όπως οι φοιτητικοί και της διανόησης, με κοινό ζητούμενο τον εκδημοκρατισμό της χώρας. Τότε ο γνωστός στο αλβανικό κοινό, συγγραφέας Ismail Kadare, επέλεξε να ζητήσει πολιτικό άσυλο στη Γαλλία, με μια συμβολική και πολιτική κίνηση. Το Μάρτιο του 1990, πραγματοποιείται η αποφυλάκιση πολιτικών κρατουμένων, ως πρώτη παροχή δημοκρατικών ελευθεριών, από την ηγεσία του ΚΕΑ, ενώ από το φθινόπωρο του ίδιου έτους αρχίζουν οι συζητήσεις και στο χώρο της Ελληνικής μειονότητας, στα Τίρανα, τους Αγίους Σαράντα και το Αργυρόκαστρο, παρά το μεγάλο πλήγμα που είχε δεχθεί, με την φυλάκιση ηγετικών της στελεχών, του Σωτήρη και Φώτου Κυριαζάτη, του Β.Κρομμύδα, Θ.Γεροντάτη, Β.Καραθάνο, Γ.Κιρούση και Χ.Ζώτο, που είχαν αποπειραθεί να στείλουν επιστολή στον Έλληνα πρωθυπουργό, όπου ανέφεραν την καταπάτηση των δικαιωμάτων των Ελλήνων της Αλβανίας, επιστολή που τελικά κατέληξε στην Αλβανική Μυστική Αστυνομία, «Σιγκουρίμι».

Τους τελευταίους μήνες του 1990 ήταν σαφές ότι το καθεστώς Ramiz Alia όχι μόνο δεν θα μπορούσε να αποφύγει το ρεύμα φιλελευθεροποίησης που συγκλόνιζε την Ανατολική Ευρώπη, αλλά επί πλέον δεν ήταν σε θέση να ελέγξει ούτε στοιχειωδώς τις εξελίξεις, στο εσωτερικό της χώρας. Ιδιαίτερα μετά το άνοιγμα των συνόρων ήταν φανερό ότι στην Αλβανία, δεν λειτουργούσαν ούτε οι κατασταλτικοί μηχανισμοί του καθεστώτος, η εικόνα της κρατικής διάλυσης ήταν φυσικό να επιτείνεται στις παραμεθόριες περιοχές με την Ελλάδα, περιοχές όπου συνέρεαν εκατοντάδες Αλβανών και Ελλήνων μειονοτικών, που ήθελαν να περάσουν τα σύνορα⁵. Στρατιές εξαθλιωμένων προσφύγων άνδρες, γυναίκες και μικρά παιδιά, διέσχιζαν με μύριους όσους κινδύνους τα χιονισμένα βουνά της Ηπείρου και κατέφευγαν στο ελληνικό έδα-

5. Δώδος, Δ.(1994β): Εκλογική γεωγραφία των μειονοτήτων. Μειονοτικά κόμματα στη Νότιο Βαλκανική - Ελλάδα, Βουλγαρία, Αλβανία. Εκδ.Εξάντας. Αθήνα, σ.126.

φος ζητώντας βοήθεια, μια κατάσταση που είχε ως αποτέλεσμα η παιδική θνησιμότητα να φτάσει στο 8%⁶. Στην πλειοψηφία τους οι εξαθλιωμένοι Αλβανοί πολίτες, ήταν ελληνικής καταγωγής, που μετά τις μεγάλες ελλείψεις σε βασικά είδη, αντιμετώπιζαν το φάσμα της πείνας. Τότε το κρίσιμο ερώτημα ήταν «αν η Αλβανία θα βγάλει αυτό το χειμώνα»⁷. Έτσι το 1991 εισήλθαν στην Ελλάδα 40.000 κατά τη δήλωση του προέδρου του συλλόγου Βορειοηπειρωτών⁸, σύμφωνα με εκτιμήσεις της ΟΜΟΝΟΙΑΣ στο μέσον του 1992 το 50% του ελληνικού πληθυσμού της Αλβανίας είχε μετακινηθεί στην Ελλάδα⁹ ενώ το 1994 οι Βορειοηπειρώτες που βρίσκονταν στην Ελλάδα, είχαν φτάσει στις 60.000¹⁰. Η είσοδος των προσφύγων από την Αλβανία ήταν η αρχή για μια εντελώς νέα πορεία των ελληνοαλβανικών σχέσεων μέσα από τα νέα δεδομένα που προσδιόριζαν οι κατακλυσμιαίες πολιτικοideολογικές αλλαγές, οι οποίες συγκλόνιζαν την Ανατολική Ευρώπη, πορεία, που γνώρισε πολλές διακυμάνσεις.

Λόγω των ραγδαίων εξελίξεων και των φοιτητικών κινητοποιήσεων στα Τίρανα η κυβέρνηση του Ραμίζ Αλία (Ramiz Alia) υποχρεώθηκε να δεχθεί την ίδρυση πολιτικών κομμάτων. Ο Σαλί Μπερίσα (Sali Berisha) πρώην προσωπικός γιατρός, του Ε. Χότζα καταθέτει την κομματική του ταυτότητα και ιδρύει το Δημοκρατικό κόμμα, την 21η Δεκεμβρίου 1990, που το στηρίζει το κοσσοβίτικο λόμπι της Αμερικής. Αλλά και η κυβέρνηση των ΗΠΑ θα στηρίξει το νέο καθεστώς, ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών Τζι Μπέικερ, (J. Baker) αφού τον επευφήμησαν 400.000 Αλβανοί στα Τίρανα, τότε η πρωτεύουσα είχε πληθυσμό 250.000 θα συναντηθεί μόνο με το Σ.Μπερίσα σε κεντρικό τζαμί της πόλης, ενώ ο αμερικανός πρεσβευτής θα εμφανισθεί στο πλευρό του Μπερίσα σε προεκλογικές ομιλίες του και θα δώσει μεγάλη δεξίωση «υπέρ της νίκης της Δημοκρατίας».

Παρόλα αυτά η αναρχία οι βίαιες ενέργειες θα συνεχίζονται, στις 20 Φεβρουαρίου του 1991, χιλιάδες διαδηλωτές θα γκρεμίσουν το άγαλμα του Ε. Χότζα, στην κεντρική πλατεία Σκερντέμπεη των Τιράνων και θα το σύρουν μέχρι το Πανεπιστήμιο της πρωτεύουσας, θα σημειωθούν λεηλασίες στρατιωτικών αποθηκών, απαγχονισμοί σε κεντρική πλατεία (Φιέρη), και μόνο το πρώτο δεκαήμερο του Απριλίου του ίδιου έτους, θα καταγραφούν 100 ληστείες. Τα ηγετικά στελέχη του Δημοκρατικού Κόμματος Γκράμος Πάσκο (υπαρχηγός) Αρμπέν Ιμάμι, Πρες Σογκάι, Μήτρο Τπέλα Νεριτάν Τσέκα, θα δια-

6. ΕΙΥΑΠΟΕ.(1996β): Έκθεση Πεπραγμένων 1991-1995. Αθήνα.

7. Εφημερίδα **Καθημερινή** 29/9/1991 και Εφημερίδα Το Βήμα 8/12/1991.

8. Γίγας Κ., Συνέντευξη στο περιοδικό Τετράδια, Άνοιξη - Καλοκαίρι 1991 τ.3 Αθήνα, σσ.31-36.

9. Εφημερίδα **Επενδυτής** 6-7/7/1992.

10. Εφημερίδα **Νέα** 8/2/1994.

γραφούν επειδή άσκησαν κριτική στον Σ.Μπερίσα, ενώ στη φυλακή θα μπουν οι Ραμίζ Αλία, η χήρα του Χότζα Νετζιμγιέ, και ο ηγέτης του Σοσιαλιστικού κόμματος Φάτος Νάνο. Η Αλβανία, το 1991-1992, περνά δύσκολες ώρες με πλήρη οικονομική κατάρρευση. Η μετάβαση στην ελεύθερη αγορά απορυθμίζει ολόκληρη την οικονομία, με αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγής σε όλους τους τομείς, ακόμη και στον πρωτογενή τομέα, σε επίπεδα πείνας. Η πτώση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος ήταν 50%, το 1991 και 11% το 1992, η γεωργική παραγωγή μειώθηκε κατά 15%, το αλβανικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ έπεσε στα 300 δολάρια το χρόνο, ενώ ο πληθωρισμός έφτασε το 300% και 400%¹¹.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Οι Έλληνες της Αλβανίας, με την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού, βρέθηκαν ξαφνικά μπροστά την ενσωμάτωσή τους στα κόμματα που είχαν αρχίσει να δημιουργούνται ή στη δυνατότητα δημιουργίας για πρώτη φορά πολιτικού φορέα για την εκπροσώπησή τους. Βρισκόταν αντιμέτωποι με τις προσπάθειες του αλβανικού κατεστημένου για τη διαιώνιση της λήθης της ιστορικής αλήθειας, και έπρεπε να αγωνιστούν για την αποκατάσταση μιας ιστορικής αδικίας εις βάρος τους, για την συνέχεια του έθνους¹².

Στις 11/1/1991 35 άτομα, από τους Άγιους Σαράντα, το Αργυρόκαστρο και τα Τίρανα υπογράφουν στην κωμόπολη Δεσβιτσάνη, σε ένα ισχυρό πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο της Βορείου Ηπείρου, την ιδρυτική διακήρυξη της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, της πολιτικής οργάνωσης της ελληνικής μειονότητας με έδρα τους Αγίους Σαράντα. Για την ονομασία της οργάνωσης επιλέχθηκε το «Ομόνοια» λόγω της παλιάς οργάνωσης των Ελλήνων που συγκροτήθηκε στο χώρο το 1918 και εξέδιδε εφημερίδα, ενώ η έδρα αποφασίστηκε η πόλη των Αγίων Σαράντα λόγω του τότε ευνοϊκού πληθυσμιακού συσχετισμού, της γειννίας με την Κέρκυρα, της θέσης της, στο κέντρο μεταξύ Αργυροκάστρου και Χιμάρας, δύο πληθυσμιακών πόλων που σηματοδοτούν τον Ελληνισμό στο χώρο, ενώ το Αργυρόκαστρο, που προτέθηκε, λόγω των ιστορικών και άλλων λόγων, απορρίφθηκε αφού η γενέτειρα του Ε. Χότζα που διέθετε έναν ισχυρό αλβανικό πυρήνα, δεν ενδεικνυόταν για έδρα της οργάνωσης¹³.

11. Παπασωτηρίου Χ.(1994): Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Εκδ.Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων -Παπαζήση.Αθήνα, σ.220.

12. Ντάγιος,Σ.(1997) ο.π , σ.60.

13. Βερέμης, Θ Κουλουμπής, Θ, Νικολακόπουλος, Η.επιμ. (1995): Ο Ελληνισμός της Αλβανίας. Πανεπιστήμιο Αθηνών -ΕΛΙΑΜΕΠ Ι.Σίδερης.σ.62.

1. ΟΜΟΝΟΙΑ, από τα πρώτα βήματά της κατηγορήθηκε από τους Αλβανούς ως εθνικιστική οργάνωση, και επιχειρήθηκε η άλωσή της από ανθρώπους του Ραμίζ Αλία και από Έλληνες μέλη του ΚΕΑ, που την κατηγορήσαν ως σιοβινιστική οργάνωση. Η απάντηση που έδωσαν οι επικεφαλής της ΟΜΟΝΟΙΑΣ ήταν τόσο με το καταστατικό της, όσο και με το πρόγραμμά της με το οποίο επιχειρούσε να τονίσει περισσότερο, «το μορφωτικό και πολιτιστικό της χαρακτήρα, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, τη διατήρηση ηθών και παραδόσεων, την ελεύθερη επικοινωνία», χωρίς να αποτελεί απειλή για το αλβανικό κράτος.

Η οργάνωση είχε ως βασικούς στόχους, «να ενώσει όλους τους Έλληνες μειονοτικούς ανεξάρτητα από την κομματική τοποθέτησή τους και τις πολιτικές πεποιθήσεις του καθενός» καθώς και «την ενίσχυση της εθνικής οντότητας της μειονότητας, μέσα από τη γλώσσα, την ιστορία, τον πολιτισμό, τις συχνότερες επαφές με τον εθνικό κορμό», στους σκοπούς της οργάνωσης συμπεριλαμβάνονταν και «η συμβολή της μειονότητας στην προσπάθεια του αλβανικού λαού για πρόοδο, εκδημοκρατισμό και δημιουργία κράτους δικαίου»¹⁴. Τα ιδιαίτερα χαράκτηριστικά στοιχεία της ΟΜΟΝΟΙΑΣ που της προσέδωσαν εξαρχής κύρος, ήταν το γεγονός ότι η μειονότητα για πρώτη φορά στην ιστορία της προχωρούσε στην αυτοοργάνωσή της απ' ετέρου ότι οι στόχοι της οργάνωσης ήταν βελτίωση της θέσης της μειονότητας, η ενδυνάμωση του ρόλου και η παραμονή των Ελλήνων μειονοτικών στα πατρικά εδάφη.

Εκ των ιδρυτικών και ηγετικών στελεχών της οργάνωσης, της Δημοκρατικής Ένωσης της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας (ΔΕΕΕΜ) Ομόνοια και εκ των 5 βουλευτών της οργάνωσης στο πρώτο αλβανικό Κοινοβούλιο, θα τονίσει στην πρώτη συγκέντρωση, σε χωριό της Δρόπολης : «...ύστερα από τόσες δεκαετίες μιλούμε σε ένα τέτοιο συλλαλητήριο την μητρική μας γλώσσα για να εκφράσουμε τη μεγάλη μας επιθυμία και αν αποφασίσουμε, σ' αυτή τη γλώσσα για ένα καλύτερο αύριο.....μας έφερε εδώ στην πλατεία η χαρά της οργάνωσής μας της Δημοκρατικής Ένωσης της Ελληνικής Μειονότητας... με την οργάνωσή μας που ξεκίνησε στις έντεκα Γενάρη 1991 στη Δερβιτσάνη, θέλουμε να αγωνιστούμε στα πλαίσια του πολυκομματισμού και της διαδικασίας εκδημοκρατισμού στην Αλβανία, για να αποκτήσουμε την ανεξαρτησία, για να αποφασίσουμε οι ίδιοι για τις τύχες μας και όχι να αποφασίζουν γι' αυτές τούτο ή εκείνο το κόμμα. Η ΟΜΟΝΟΙΑ απ' εδώ και στο εξής, σημαίνει φωνή της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία για κάθε θέμα... Από το πρώτο αυτό βήμα της ΟΜΟΝΟΙΑΣ θεωρούμε χρέος να επισημάνουμε μια συμβουλή.

Σ' αυτές τις δύσκολες στιγμές για τον τόπο μας, οι άνθρωποι ζητούν να βρουν τα σπίτια τους και όχι να τα εγκαταλείψουν αυτά....ας μην επιτρέψουμε έναν τέτοιο ειρηνικό ξεκληρισμό...έγινε πιο επιτακτική η ίδρυση της ΟΜΟΝΟΙΑΣ ώστε σ' αυτόν το δύσκολο δρόμο του αλβανικού εκδημοκρατισμού, η Ελληνική μειονότητα να μπορεί να διαλέξει μόνη της ποιο μονοπάτι να πάρει...Οπότε από τώρα η ΟΜΟΝΟΙΑ γέννημα και θρέμμα αυτού του τόπου, συσπειρώνει γύρω της κάθε τίμιο Έλληνα που πραγματικά πονάει για τις τύχες της γενέτειράς του και της ίδιας της ταυτότητάς τουας είναι η ΟΜΟΝΟΙΑ αγαπητά αδέρφια και αδελφές, καλορίζικη ένας ήλιος που να πληρώσει στο ακραίο τους πόθους και τους οραματισμούς μας, ένας ήλιος που γεννιέται μέσα στις καρδιές μας, ένας ήλιος που φλέγεται μέσα από τις τιτάνιες προσπάθειες για ευημερία και πρόοδο»¹⁵.

Στις 22/2/1991 ήρθε η αναγνώριση της ΟΜΟΝΟΙΑΣ από το Αλβανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, και επιτράπηκε η αυτόνομη κάθοδος στις εκλογές που είχαν προκηρυχθεί για τις 31/3/1991, αλλά οι εκλογικοί της συνδυασμοί περιορίστηκαν στα 99 χωριά των Αγίων Σαράντα και Αργυροκάστρου, που οι αλβανικές αρχές θεωρούν ως μειονοτικά. Παρά την προσφυγή της ΟΜΟΝΟΙΑΣ στο Ανώτατο Δικαστήριο, με το αιτιολογικό ότι ο εκλογικός νόμος δεν προέβλεπε τέτοιους περιορισμούς, η απάντηση των αλβανικών αρχών ήταν αρνητική. Τελικά στις εκλογές της 31/3/1991 και 7/4/1991, η ΟΜΟΝΟΙΑ εξέλεξε 3 βουλευτές στον πρώτο γύρο και 2 στο δεύτερο, και αναδείχθηκε τρίτη δύναμη, στο αλβανικό κοινοβούλιο .

Το νέο αλβανικό καθεστώς προσπάθησε να προβάλλει εμπόδια στην πολιτική οργάνωση των Ελλήνων με στόχο την απορρόφησή της από τα αλβανικά κόμματα, θέση που σε κάποια στιγμή στηρίχθηκε και από την ελληνική κυβέρνηση, που υποστήριξε το Δημοκρατικό Κόμμα και κράτησε αρνητική στάση έναντι της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, αφού υποστήριξε ότι η των έσω δράση θα ήταν αποτελεσματικότερη, ενώ πρόβαλλε εμπόδια στην αυτόνομη έκφραση της οργάνωσης με τον εκλογικό νόμο. Όλα αυτά είχαν τονιστεί, στις 3/2/1991, όταν είχε πραγματοποιηθεί η πρώτη συνδιάσκεψη της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, όπου επισημάνθηκε η αρνητική στάση των ελληνικών υπηρεσιών έναντι της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, αφού η πρόθεση που υπήρχε τότε στην Αθήνα, δεν ήταν να στηριχθεί η ΟΜΟΝΟΙΑ, αλλά να μεταβληθεί η οργάνωση της μειονότητας, σε τάση του Δημοκρατικού Κόμματος, για το οποίο άλλωστε γινόταν και όλες οι συζητήσεις των μειονοτικών στελεχών με τους Έλληνες διπλωμάτες και τα ελλαδι-

15. Μπάγκας ,Π. Απόσπασμα από την ομιλία στο πρώτο συλλαλητήριο της ΟΜΟΝΟΙΑΣ στο Γεωργιουτσάτι , της 26η Φεβρουαρίου 1991 . Εφημερίδα *Νέα* της Ομόνοιας - Αργυροκάστρου 6-7/2/1999.

κά βορειοηπειρωτικά σωματεία¹⁶, όπως τονίστηκαν και οι μεθοδευμένες επιθέσεις κατά της ηγεσίας της¹⁷, που είχε ως αποτέλεσμα να παραιτηθεί ο πρόεδρος του Γενικού Συμβουλίου. Ίδια πρόθεση εξέφρασαν και οι 5 βουλευτές της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, που μετά την πρώτη επίσημη επαφή με την ελληνική κυβέρνηση, δέχθηκαν την επίσκεψη του ηγετικού στελέχους του Δημοκρατικού Κόμματος Αρμπέν Ιμάμι, για να τους ζητήσει την προσχώρησή τους στο Κόμμα, με διατήρηση κάποιας σχετικής αυτονομίας.

Τον Ιούλιο του 1991 η αλβανική Βουλή ψήφισε σε νόμο, σύμφωνα με τον οποίο δεν επιτρεπόταν η ίδρυση θρησκευτικών, εθνικών ή τοπικιστικών κομμάτων, ενέργεια που στρεφόταν εναντίον της οργάνωσης των Ελλήνων της Αλβανίας. Τους περιορισμούς αυτούς όπως και άλλα αιτήματα της μειονότητας, παρέθεσαν τα στελέχη της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, την 3η Οκτωβρίου του 1991 στη διάσκεψη της ΔΑΣΕ στη Μόσχα. Η ΟΜΟΝΟΙΑ, ανέφερε ότι η ελληνική μειονότητα υπερβαίνει κατά πολύ τις 200.000 και πλησιάζει τις 300.000 ενώ στην επίσημη αλβανική στατιστική του 1988 καταγραφόταν μόνο με 58000 μέλη, στοιχεία τα οποία έντονα αμφισβητεί η οργάνωση.

Σχετικά με τον αριθμό των Ελλήνων της Αλβανίας, τις αιτιάσεις της ΟΜΟΝΟΙΑΣ έρχεται να υποστηρίξει και στέλεχος της Διεθνούς Εταιρείας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που επισκέφθηκε την Αλβανία το 1991, όπου κάνει λόγο για τον ίδιο αριθμό Ελλήνων¹⁸. Η ΟΜΟΝΟΙΑ κάνει λόγο για αυθαίρετο γεωγραφικό περιορισμό της μειονότητας, στατιστική γενοκτονία, βίαιη εθνολογική αλλοίωση των ελληνικών χωριών, εκδίωξη Ελλήνων από τη αποκαλούμενη «μειονοτική περιοχή», πολιτιστικό αφελληνισμό, καταπίεση, και αφομοίωση, απαγόρευση χρήσεως ελληνικών ονομάτων στις βαπτίσεις, κατάργηση της θρησκείας και απαγόρευση των θρησκευτικών εκδηλώσεων και ουσιαστικά κατήγγειλε τα αρνητικά φαινόμενα που παρατηρούνται ιδιαίτερα σε τομείς που αφορούν τα ουσιαστικά ζητήματα της ύπαρξης και του μέλλοντος της μειονότητας.

Οι επισημάνσεις επικεντρώθηκαν κυρίως στα πολιτικά και εκπαιδευτικά δικαιώματα της μειονότητας. Στον πολιτικό τομέα τονίστηκε η προσπάθεια της Αλβανίας να περιορισθεί η εκπροσώπηση της μειονότητας με τις παρεμβάσεις, ενώ για το εκπαιδευτικό τονίστηκε η προσπάθεια παγίωσης μιας απαράδεκτης κατάστασης για τη μειονότητα. Η αντιδημοκρατικότητα του νόμου

16. Βερέμης, Θ Κουλουμπής, Θ. Νικολακόπουλος, Η.επιμ.(1995) ο.π. σ.67 και σ.69, και Κόναρης, Π (1997) ο.π. σσ.24-26.

17. Δήλωση του πρώτου προέδρου Α.Ζαριπαλά. Εφημερίδα **Λαϊκό Βήμα-Αργυρόκαστρο**, 6/2/1992.

18. Sylvia Waehling, Διεθνής Εταιρεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (IGFM). Εφημερίδα **Η Φωνή της Ομόνοιας** -Αργυρόκαστρο 3/12/1991.

«που παραβιάζει τα βασικά πολιτικά δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων και δεν έχει θέση σε μια δημοκρατική κοινωνία και θα πρέπει συνεπώς να ανακληθεί», υπογραμμίστηκε και από διεθνείς οργανισμούς¹⁹.

Τελικά το Φεβρουάριο του 1992 κατά τη ψήφιση του εκλογικού νόμου βάσει του οποίου θα διεξάγονται οι εκλογές της 22/3/1992, περιελήφθη διάταξη που απαγόρευε τη συμμετοχή της ΟΜΟΝΟΙΑΣ στις εκλογές, ενέργεια που είχε ως αποτέλεσμα οι 5 βουλευτές της ΟΜΟΝΟΙΑΣ να αποχωρήσουν από τη Βουλή, σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Ως πράξη που επέτρεπε τη συμμετοχή των Ελλήνων στην εκλογική διαδικασία, να δημιουργηθεί το παναλβανικής εμβέλειας κόμμα «**Ένωση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα**», ένα κόμμα χωρίς έντονες μειονοτικές αποχρώσεις, που επέτρεπε την ΟΜΟΝΟΙΑ, να εκφραστεί πολιτικά. Στις εκλογές του 1992 η Ένωση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξέλεξε δύο βουλευτές.

Στις 27/7/1992 πραγματοποιήθηκαν οι εκλογές για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, αφού προηγήθηκε η διχοτόμηση του νομού των Αγίων Σαράντα και η δημιουργία του νομού Δελβίνου, σε άλλη μια προσπάθεια να περιορισθεί η μειονοτική εκπροσώπηση και τα πολιτικά της δικαιώματα, εγχείρημα που κατέληξε σε διαφορετικά αποτελέσματα, αφού εκλέχθηκαν πολλοί Έλληνες ως Νομάρχες και Δήμαρχοι.

Το Μάιο του 1993 παρουσιάζονταν οι βασικές θέσεις της ΟΜΟΝΟΙΑΣ με το «Ψήφισμα για τα Δικαιώματα της Εθνικής Ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία» που αποστέλλονται στον πρόεδρο Σ.Μπερίσα, τον πρόεδρο της Βουλής Π.Αρνμπνόρι και τον πρωθυπουργό Α.Μέξη. Στο ψήφισμα παρουσιάζονται σε 12 παραγράφους, τα θεμελιώδη δικαιώματα που η οργάνωση απαιτεί εξ' ονόματος ολοκλήρης της ελληνικής μειονότητας. Ζητείται πρώτο το δικαίωμα της διδασκαλίας, εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης στη μητρική γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και βαθμούς της παιδείας, εκεί όπου τα μέλη της εθνικής ελληνικής μειονότητας αποτελούν την πλειοψηφία ή ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού.

Στη συνέχεια απαιτείται, η εκμάθηση της μητρικής γλώσσας, το δικαίωμα της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων, η ελεύθερη ίδρυση και συμμετοχή σε κάθε είδους πολιτικό σχηματισμό, το δικαίωμα εγγύησης της συμμετοχής των μελών της μειονότητας σε όλα τα επίπεδα και τομείς της εξουσίας και το δικαίωμα της μετανάστευσης αλλά και της επιστροφής. Τέλος ζητείται η εθνική ταυτότητα να καθορίζεται βάσει της ελεύθερης δήλωσης κάθε πολίτη, τη στιγμή κάθε απογραφής²⁰.

19. Human Rights Watch - World Report 1992 σ.492.

20. Ψήφισμα για τα Δικαιώματα της Εθνικής Ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, Μάιος 1993.

Τα έτη 1993 και 1994 αποτελούν μία κρίσιμη περίοδο στις ελληνοαλβανικές σχέσεις αφού, την απέλαση του Αρχιμανδρίτη Χ.Μαυδώνη, ακολουθεί η απέλαση του Έλληνα προξένου από το Αργυροκάστρο, και εισβολή ένοπλων μασκοφόρων σε αλβανικό στρατόπεδο στο χωριό Επισκοπή, κοντά στα σύνορα, όπου δολοφονούνται Αλβανοί στρατιώτες. Το Αλβανικό κράτος κατηγορεί την Ελλάδα για το γεγονός, που συνδυάζεται με τις τελευταίες πολιτικές εξελίξεις, ενώ από την πλευρά της η ελλαδική κυβέρνηση αναφέρει ότι «η σπουδή της αλβανικής κυβέρνησης να κατηγορήσει σε υψηλούς τόνους την ελληνική κυβέρνηση εγείρει ερωτηματικά για τις αφανείς προθέσεις της»²¹. Τον Ιούνιο του 1994 φυλακίζονται τα ηγετικά στελέχη της ΟΜΟΝΟΙΑΣ Θ.Βεζιάνης, Β.Παπαχρήστου, Η.Σύρμος, Κ.Κυριακού και Π.Μάρτος, που κρατούνται σε απομόνωση κατά παραβίαση των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και χωρίς να τους επιτραπεί να επιλέξουν το νομικό τους σύμβουλο.

Η αλβανική δικαιοσύνη θα ρυθίσει τη δίκη στις 15 Αυγούστου 1994 με το κατηγορητήριο της κατασκοπείας και της εσχάτης προδοσίας, «ένα «κατηγορητήριο» που έχει τη μορφή ενός ασαφούς πολιτικού κειμένου.....όταν η στάση των αλβανικών αρχών έχει ως αποτέλεσμα, ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων της Αλβανίας αναγκάστηκε ήδη να ζητήσει καταφύγιο στην Ελλάδα καθώς τα πολιτικά τους δικαιώματα και οι εκπαιδευτικές και θρησκευτικές ελευθερίες τους περιορίζονται συστηματικά. Καλλιεργείται συνεχώς κλίμα διώξεων εναντίον της ελληνικής μειονότητας που στοχεύει στην αποκαρδίωση της μειονότητας και στην ενθάρρυνσή της να εγκαταλείψει την Αλβανία», επισήμανε ο τότε Έλληνας πρωθυπουργός σε επιστολή του προς τους ξένους ηγέτες²². Τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους καταδικάζονται, «τα πέντε ηγετικά στελέχη της ελληνικής μειονότητας, με βαρύτατες ποινές μετά από μία παρωδία ανακριτικής και δικανικής διαδικασίας, όπως διαπίστωσαν και αμερόληπτοι παρατηρητές διεθνών οργανισμών», ενώ παράλληλα θα συνεχιστεί το μεγάλο κύμα τρομοκρατίας του Έλλήνων της Αλβανίας, «ώστε τα μέλη της να αναγκασθούν να εγκαταλείψουν τις πατρογονικές εστίες τους»²³.

Το Μάρτιο του 1996 (21/3) υπογράφεται το Σύμφωνο Φιλίας Ελλάδας - Αλβανίας, που ικανοποιεί προσωρινά αμοιβαία αιτήματα, εξυπηρετήσεις παρ' όλες τις αντιδιαθέσεις μελών του ελλαδικού κοινοβουλίου, της συμπολι-

21. Παπούλιας, Κ. Υπουργός Εξωτερικών, επιστολή προς το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ 13/4/1994, Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής 1995, Αθήνα, σ.289.

22. Παπανδρέου, Α. Αύγουστος 1994 Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής 1995, Αθήνα, σ.299.

23. Παπούλιας, Κ. Ομιλία στη 49η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ Ν.Υόρκη 28/9/1994. Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής, Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής, σ.310.

τευσης και της αντιπολίτευσης. Στις εκλογές του 1996, θα καταργηθούν οι έννοιες της δημοκρατίας και της ελευθερίας, αφού με όργιο βίας και νοθείας, θα επανекλεγεί ο Σ.Μπερίσα πρόεδρος, αναφωνώντας στην πρώτη μετεκλογική του εμφάνιση «Ζήτω η Ευρώπη. Ζήτω η Αμερική». Τότε και παρά την εκλογική νοθεία που παρατηρήθηκε, ο επικεφαλής της αντιπροσωπείας του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) Ραούλ Ουσκβάρακ, θα δηλώσει πως, «θα ήταν σφάλμα να θεωρήσουμε τις εκλογές άκυρες». Μετά από αυτά η Ομόνοια, και μπροστά στο δίλημμα για τη συμμετοχή ή όχι στην νέα αλβανική βουλή, μέσω της ΕΑΔ, θα αποφασίσει στους Αγίους Σαράντα (30/6/1996) πως «λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα του Ελληνισμού της Αλβανίας, την απόφαση για την συμμετοχή σε όλη την πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας, το Γενικό Προεδρείο κατάληξε στην απόφαση να συμμετάσχουν οι (2) βουλευτές μας στη νέα σύνοδο της Βουλής και να μεταφέρουν σ' αυτή τη φωνή της ΟΜΟΝΟΙΑΣ και της Εθνικής Ελληνικής μειονότητας»

Στις αρχές του 1997 ξσπά η κρίση με τις παρατράπεζες, όπου σε αγαστή συνεργασία του κρατικού μηχανισμού και παρακράτους καρπώθηκαν τις αποταμιεύσεις των Αλβανών και των Ελλήνων, που αποκόμισαν δουλεύοντας κυρίως στην Ελλάδα, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η εξέγερση πήρε πολεμικές διαστάσεις, αφού λεηλατήθηκαν ξανά και σε μεγαλύτερη έκταση τώρα, στρατιωτικές αποθήκες και για μισό περίπου χρόνο, η χώρα ήταν σε άναρχη κατάσταση. Τότε παρατηρήθηκαν κλοπές περιουσιών, δολοφονίες, απαγωγές, εκφοβισμοί, στο χώρο διαβίωσης της ελληνικής μειονότητας περιοχή που αναπτύχθηκε και η εξέγερση των εξαπατημένων Αλβανών πολιτών. Χαρακτηριστικό είναι πως από τον πυρήνα των 70000 περίπου μελών της μειονότητας, που έμειναν στα εδάφη τους πριν την εξέγερση, περίπου τα 2/3 κατέφυγαν στην Ελλάδα για λόγους ασφαλείας και αγκιστρώνονται εδώ έντρομοι, αν και βρίσκονται κοινωνικά σε χειρότερη μοίρα από όσους είχαν προηγηθεί²⁴. Τελικά ο Σ. Μπερίσα θα φύγει από την εξουσία και τη διακυβέρνηση της χώρας θα αναλάβει το Σοσιαλιστικό κόμμα, που υπό την πίεση των γεγονότων και του ίδιου του πρώην προέδρου της Αλβανίας (πραξικόπημα ανατροπής της κυβέρνησης το Σεπτέμβριο του 1998), θα είναι μια εφήμερη μέχρι σήμερα ηγεσία του κράτους, που θα κλυδωνίζεται συχνά.

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Το Εκκλησιαστικό ζήτημα

Η ορθόδοξη εκκλησία δοκιμάσθηκε και πολεμήθηκε ιδιαίτερα καθ' όλη τη διάρκεια της άσκησης της εξουσίας από το καθεστώς του Ε.Χότζα και του

Ρ.Αλία.Το 1946 θα εθνικοποιηθούν τα .Το 1949 διώκεται ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόφορος,με το διάταγμα 4337 της 13ης Νοεμβρίου 1967 καταργούνται όλες οι θρησκευτικές κοινότητες της Αλβανίας και ανακηρύσσεται εκκλησιαστικά κτήματα, ενώ ιερείς θα διωχθούν, θα εξοριστούν και πολλοί από αυτούς θα πεθάνουν επίσημα η χώρα ως αθεϊστική με την απόφαση του πέμπτου συνεδρίου του ΚΕΑ (30-11-1967) .Με το Σύνταγμα του 1976 απαγορεύεται αυστηρά κάθε έκφραση λατρείας δημόσιας ή ιδιωτικής. Με την αλλαγή του καθεστώτος, τέθηκε θέμα εκλογής Αρχιεπισκόπου,που ολοκληρώθηκε παρά τις μεγάλες αντιδράσεις από την αλβανική Βουλή και πολιτικούς που είχαν σχέσεις με άλλα δόγματα,με την ομόφωνη απόφαση της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου της 24/6/1992, που εξέλεξε τον Πατριαρχικό Έξαρχο, Επίσκοπο Ανδρουσής Αναστάσιο Γιαννουλάτο, που ενθρονίστηκε στις 2 Αυγούστου, του ίδιου έτους.

Με την απέλαση του Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομου Μαυδώνη, στις 25 Ιουνίου 1993,από το Αργυρόκαστρο εντάθηκαν οι ελληνοαλβανικές σχέσεις, αλλά υπήρξε κρίση και στην ορθόδοξη εκκλησία της Αλβανίας.Η απέλαση του Αρχιμανδρίτη, προκλήθηκε κατ' άλλους από την ανοδική τάση προσχώρησης μουσουλμάνων στην ορθοδοξία, ιδιαίτερα στο βορειοηπειρωτικό χώρο και για πολλούς, από το φόβο της αλβανικής κυβέρνησης, για δημιουργία ελληνικής συνείδησης στους ορθόδοξους .Τότε (29/6/1993), ο Πρόεδρος της Αλβανίας Σ.Μπερίσα θα στείλει επιστολή στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Μ.Μ.Γκάλι,όπου αναφέρεται στη δραστηριότητα του Αρχιμανδρίτη «που ξεπέρασε τα θρησκευτικά του καθήκοντα» καθώς και στα αντίμετρα που πήρε η Ελλαδική Κυβέρνηση με τις απελάσεις περίπου 20000 Αλβανών λαθρομεταναστών, από την Ελλάδα²⁵.

Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να σημειωθούν μεγάλες συγκεντρώσεις στο Αργυρόκαστρο, στο Δέλβινο, τη Δερβιτσάνη που διαλύθηκαν με την βίαιη επέμβαση της αλβανικής αστυνομίας.Το πολεμικό κλίμα και ο διωγμός με διάφορα μέσα των Ελλήνων της Αλβανίας, πυροδοτήθηκε και από την απέλαση των Αλβανών από την Ελλάδα και τους 6 όρους που έθεσε η ελληνική κυβέρνηση, κλίμα που επηρέασε και την ορθόδοξη εκκλησία της Αλβανίας και τη θέση του Αρχιεπίσκοπου Αναστάσιου, τον οποίο ο πρόεδρος Σ. Μπερίσα στην επιστολή του,τον χαρακτήριζε «προσωρινό». Οι έξι όροι της ελληνικής Κυβέρνησης ήταν : α) η επιστροφή στα θρησκευτικά καθήκοντα του Αρχιμανδρίτη β) η επιστροφή των περιουσιών που αφαιρέθηκαν από το προηγούμενο καθεστώς και η σημερινή αλβανική Κυβέρνηση κωλυσιεργεί στην απόδοσή τους γ) η ίδρυση μειονοτικών σχολείων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης

και όχι μόνο στις μειονοτικές ζώνες που αυθαίρετα χωρίστηκαν δ) η ελεύθερη λειτουργία πολιτικών και άλλων ενώσεων ε) η ελεύθερη και ανεμπόδιστη άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και η επιστροφή εκείνων που βίαια εκτοπίστηκαν και στ) οι πολίτες να δηλώνουν την εθνική τους ταυτότητα. Τελικά, η περαιτέρω ένταση της κρίσης, που πυροδοτήθηκε και με άλλες ενέργειες, αποσοβήθηκε με προσωπικές ενέργειες του Αρχιεπισκόπου, που επισκέφθηκε τον Πρόεδρο της Αλβανίας και τον Έλληνα Πρωθυπουργό.

Η Εκκλησία της Αλβανίας αντιμετώπισε πολλά προβλήματα και εμπόδια από την περίοδο της επαναστάσεώς της²⁶, που εμπλέκονται περισσότερο, ανάλογα με την πορεία των ελληνοαλβανικών σχέσεων. Σήμερα παρατηρείται, απουσία βούλησης για πρόοδο στα ζητήματα της επιστροφής της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας. Πλήθος από κρίσιμες υποθέσεις και φάκελοι αναπάντητοι υπάρχουν σε πολλούς νομούς και αρμόδια γραφεία αναγνώρισης και επιστροφής των ιδιοκτησιών. Παρ' ότι υπήρξαν ελπίδες μιας καλύτερης, συντομότερης και πιο καλοπροαίρετης αντιμετώπισης του κρίσιμου αυτού ζητήματος, όχι μόνο για τους ορθόδοξους, η πρόοδος που σημειώθηκε είναι απογοητευτική.

Την αισιοδοξία μάλιστα για κατάρτιση ειδικού νόμου που θα ξεχώριζε τις διαδικασίες και θα τις καθιστούσε πιο συνοπτικές σε σύγκριση με τους κοινούς πολίτες πρώην ιδιοκτήτες, διαδέχθηκε η απροθυμία²⁷. Προβλήματα σχετικά με την περιουσία και την απόδοση χώρων αντιμετωπίζει η Εκκλησία της Αλβανίας στην περίπτωση, του Ιερού Ναού Κοίμησης Θεοτόκου Πρεμετής, όπου ξυλοκοπήθηκε και ιερέας από «άγνωστους», στο παρακείμενο μοναστήρι της Παναγίας στο Ντραγκότι, στον Ιερό Ναό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στο Λιμπόχοβο, στην Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου στην Τσούκα, στη Μονή Προφήτη Ηλία στην Τζάρρα, που χρησιμοποιείται για εποίκισμό «βορείων οικογενειών και ίδρυσης χωριού στα κτήματά του», 2000 πρόσφυγες από το Κοσσυφοπέδιο, αποφασίστηκε να υποδεχθεί ο νομός Αργυροκάστρου, στο λιβάδι της Μονής των Ζωναρίων στη Λοβίνα, που επινοικιάζεται σε εκμεταλλευτές, ενώ το κτήμα τη μονής του Προφήτη Ηλία στο Γεωργουτσάτι που είχε μετατραπεί σε στρατών, τώρα καταπατείται.

Η Ασφάλεια στην Αλβανία και το κλίμα τρομοκρατίας

Ένα ανησυχητικό ζήτημα είναι αυτό της ασφάλειας και της διαβίωσης. Ήδη από τα πρώτα χρόνια της αλλαγής του καθεστώτος παρατηρείται ένα διαρκώς αυξανόμενο κύμα ληστειών, επιθέσεων και τραυματισμών της ελλη-

26. Εκκλησία της Ελλάδας 1999, Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδας. Έκδοσης της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδας. Αθήνα. σ. 1210

27. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*-Αργυροκάστρο 27-28/2/1999.

νικής μειονότητας με τις επιθέσεις εναντίον του συνόδου του Προέδρου του παραρτήματος της ΟΜΟΝΟΙΑΣ Αργυροκάστρου και του Νομάρχη Δελβίνου (28/7/1993). Οι Έλληνες μειονοτικοί θεωρούν ότι αυτές οι ενέργειες στρέφονται απευθείας κατά της οικονομικής επιβίωσης, αλλά και της ύπαρξης της μειονότητας²⁸. Η αύξηση των κρουσμάτων βίας και η συνακόλουθη ανησυχία της ελληνικής μειονότητας σημειώνεται και στην έκθεση του Έπατου αρμοστή της ΔΑΣΕ Μαξ Βαν Ντερ Στουλ μαζί με την ευχή προτροπή για αποτελεσματικότερη προστασία του πληθυσμού²⁹.

Πέρα από αυτά έχουν παρατηρηθεί και φαινόμενα βίαιης αντιμετώπισης των Ελλήνων μειονοτικών από πλευράς της αλβανικής αστυνομίας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της απέλασης του Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομου Μαυδώνη την 25/6/1993, που κατηγορήθηκε ότι είχε σχέσεις με σωβινιστικούς κύκλους της Ελλάδας, όταν κατά τη διάρκεια της σύλληψης και απέλασης, ξυλοκοπήθηκαν πολλοί Έλληνες. Ακόμη σκληρότερη συμπεριφορά της αλβανικής αστυνομίας παρατηρήθηκε στη διάρκεια των επόμενων ημερών και ιδιαίτερα, την 30/6/1993 όταν είχε προγραμματισθεί συγκέντρωση διαμαρτυρίας του ορθόδοξου πληθυσμού κατά της απέλασης του Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομου, πολλά μέλη της μειονότητας ξυλοκοπήθηκαν ανάμεσά τους ο βουλευτής Αγίων Σαράντα Θ. Μήτσου και ο γραμματέας του παραρτήματος Αργυροκάστρου της ΟΜΟΝΟΙΑΣ Θ. Κυριακού. Η συμπεριφορά που επέδειξαν οι αλβανικές δυνάμεις καταστολής εναντίον των Ελλήνων μειονοτικών θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα σκληρή και ίσως ενδεικτική των απόψεων, ορισμένων αλβανικών κύκλων, σχετικά, πρώτα με τα δικαιώματα των Ελλήνων και αφ' ετέρου, με τυχόν μελλοντικές διεκδικήσεων της ελληνικής μειονότητας.

Το 1998 σκοτώθηκαν 548 άνθρωποι στην Αλβανία εκ των οποίων 19 αστυνομικοί, σύμφωνα με έκθετη του αλβανικού Υπουργείου Εσωτερικών, για την εγκληματικότητα. Στη διάρκεια του ίδιου έτους, διαπράχθηκαν 24 τρομοκρατικές ενέργειες εναντίον αγαθών και προσώπων που από τις οποίες 10 είχαν στόχο πυλώνες ηλεκτροδότησης.

Η έκθεση αναφέρεται σε 62 περιπτώσεις βιασμών ή σύλληψης ομήρων και σε 661 πράξεις «λεηλασιών με βιαιότητες», ανάμεσά τους και οι απαγωγές του Νομάρχη Αργυροκάστρου Γ. Ντάκου (Σεπτέμβριος) και του υπαλλήλου του Ελλαδικού Προξενείου της ίδιας πόλης, Ε. Μάνου (29 Δεκεμβρίου), από

28. Δημοκρατική Ένωση Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας ΟΜΟΝΟΙΑ «Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία σε κλίμα Ανασφάλειας και Τρομοκρατίας», Αργυροκάστρο, Αύγουστος 1993.

29. Letter from the CSCE High Commissioner on National Minorities, to the Minister of Foreign Affairs fo Albania, 19/9/1993.

τους ένοπλους του χωριού Λαζαράτι που, κλείνουν ή αφήνουν ελεύθερη την οδό Κακαβιάς -Αργυροκάστρου.«Σε περίπτωση που στην Αλβανία τα πράγματα θα οξυνθούν ακόμη περισσότερο σε περίπτωση που επαναληφθούν τα περυσινά γεγονότα σε περίπτωση που οι πράξεις βίας, ληστειών, τρομοκρατικών ενεργειών στο χώρο μας συνεχιστούν οι άνθρωποι αυτοί έχουν κάθε δικαίωμα να απαιτήσουν μία λύση...δεν είναι υποχρεωμένοι να ζουν ακόμη σε μία χώρα βανδάλων»³⁰.

Σε επιστολή που έστειλε το παράρτημα της ΟΜΟΝΟΙΑΣ Αργυροκάστρου, προς τον Περιφερειάρχη Αργυροκάστρου Σ.Μάνθο, το Νομάρχη Γ.Ντάκο, τον αστυνομικό Διευθυντή, το γραφείο του ΟΑΣΕ και την αλβανική Επιτροπή του Ελσίνκι αναφέρει για το ζήτημα της ασφάλειας τονίζει ότι «...τους τελευταίους μήνες εις ότι αφορά την ηρεμία και την τάξη, η περιοχή της Εθνικής Ελληνικής μειονότητας στο Νομό μας αισθάνεται πολύ επισφαλής, διότι έχει γίνει στόχος πολλαπλών κρουσμάτων από εγκληματίες και ληστές....έχουν τραυματισθεί δια πυρός έμποροι και ιδιοκτήτες παραγωγικών μονάδων...έχουν πέσει θύματα ληστείας ...πολλοί πολίτες έχουν γίνει θύματα θορυβώδους βίας από μασκοφόρους στον οδικό άξονα Κακαβιάς- Αργυροκάστρου και έχουν εκφοβιστεί, αρπάχθηκαν ως όμηροι ο νομάρχης Αργυροκάστρου, ο πρόεδρος της τοπικής οργάνωσης της Ομόνοιας στη Δερβιτσάνη, ο γιατρός της περιοχής...ως αποτέλεσμα αυτής της αβεβαιότητας έχει σημαντικά περιορισθεί η ελεύθερη διακίνηση των ανθρώπων και έχει παραλύσει το εμπόριο στη συγκεκριμένη περιοχή....έχουν κλαπεί ζώα όπως στη Γορατζή, στο Χάσκοβο, αγελάδες στο Πωγώνι, στο Λόγγο, μέλισσα στη Ρίζα, επίσης διερρήχθησαν πάνω από 20 σπίτια στη Δερόπολη, μάλιστα έχουν φθάσει να αγγίξουν μέχρι και ναούς και θερησκευτικά ιδρύματα....ταυτόχρονα απειλές που γίνονται προς διάφορους ανθρώπους για λύτρα ή για να απομακρυνθούν από τα σπίτια τους μας δίνουν το δικαίωμα της υποψίας ότι οι παραπάνω πράξεις δεν είναι κοινές αλλά έχουν συγκεκριμένο σκοπό»³¹.

Σε συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου Αργυροκάστρου τονίσθηκε «το πρόβλημα της ασφάλειας και οι διαρκείς ταραχές και επεισόδια με συνέπεια τη δραματική πτώση της εμπροχικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας στην περιοχή..... τα επεισόδια εγκληματικότητας συνεχίζονται και ιδιαίτερα υποφέρει η περιοχή της Δερόπολης»³².

Στις 23 /2/1999 ληστεύθηκε για τέταρτη φορά το υποθηκοφυλακείο του Αργυροκάστρου που στεγάζεται στο κτίριο του Νομαρχιακού Συμβουλίου που φυλάσσεται όλο το 24ωρο και σχετίζεται με το πολυσύνθετο ζήτημα της

30. Εφημερίδα *Λαϊκό Βήμα* -Αργυροκάστρο 10/9/1998.

31. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας* -Αργυροκάστρο 20-21/2/1999.

32. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*-Αργυροκάστρο 20-21/2/1999.

επιστροφής των περιουσιών, στους δικαιούχους στην Αλβανία. Εξάλλου μόνο στην περιοχή της επαρχίας Δροπόλεως του νομού Αργυροκάστρου, εκκρεμούν δικαστικές αποφάσεις για 10.000 περίπου στρέμματα³³, ενώ και στο Δέλβινο, Αλβανοί, πρόεδροι της επιτροπής επιστροφής των ιδιοκτησιών απειλούν ότι οι ιδιοκτησίες θα δοθούν εκεί που χρειάζεται και πως οι Έλληνες δεν έχουν θέση στο χώρο³⁴.

«Παρά τις επανελημμένες ενέργειες της ΟΜΟΝΟΙΑΣ και των τοπικών παραγόντων προς τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές, συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου του Υπουργού Δημόσιας Τάξης Πέτρου Κώτσι, τα φαινόμενα κλοπής και εγκληματικότητας στα χωριά της Εθνικής Ελληνικής μειονότητας γνωρίζουν έξαρση το τελευταίο διάστημα και θέτουν ερωτηματικά προς τις αληθινές διαθέσεις του κράτους για την πάταξη των φαινομένων αυτών στο δικό μας χώρο»³⁵.

Στις 15/3/1999 έγινε συνάντηση στελεχών της Ομόνοιας με την Επιτροπή παρατηρητών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην οποία υπογράμμιστη η υπόθεση της ανασφάλειας στην περιοχή, οι απαγωγές, οι κλοπές, και με τον εκπρόσωπο του ΟΑΣΕ στο Αργυρόκαστρο, όπου τονίστηκε η επιδείνωση της ανασφάλειας τις συνεχιζόμενες σε καθημερινή βάση ζωοκλοπές, απειλές και λοιπές ληστείες. «Η ανασφάλεια και η έλλειψη τάξης, ανακόβει κάθε προσπάθεια οικονομικής ζωντάνιας στο χώρο της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας (ΕΕΜ), τα κρούσματα στο χώρο της ΕΕΜ, είναι πολύ περισσότερα από κάθε άλλη περιοχή. Ανώτατο πολιτικό στέλεχος στα Τίρανα τονίστηκε ανάφερε ότι το κάθε περιστατικό στην ΕΕΜ κρύβει και άλλα κίνητρα. Επίσης ύστερα από κάθε χτύπημα στην ΕΕΜ η αντίδραση των οικογενειών όταν δεν υπάρχει κινητοποίηση από το κράτος οδηγεί σε φυγή που σημαίνει δίωξη με ύπουλα μέσα της ΕΕΜ... η ΕΕΜ όχι μόνο δεν προστατεύεται ιδιαίτερα ως τέτοια και για τα προαναφερόμενα από το κράτος, αλλά συχνά βάλλεται από ενέργειες εκπροσώπων της τάξης και του κράτους. Τονίστηκε επίσης ότι όλα αυτά τα χρόνια η ΕΕΜ όπως και η αλβανική κοινότητα ήταν στόχος αποσταθεροποίησης των ισορροπιών μεταξύ των δύο βασικών κοινοτήτων στο Νότο της χώρας κάτι που δεν επιτεύχθηκε. Οι προσπάθειες ήταν θερησκευτικού, πολιτικού, οικονομικού κλπ χαρακτήρα. Όμως εκείνο που παρατηρήθηκε είναι ότι από τις συνεχιζόμενες αυτές τριβές τα μέλη της ΕΕΜ επέλεξαν τον δρόμο της φυγής, που σημαίνει ότι έμμεσα εκδιώχτηκαν από τα εδάφη τους»³⁶.

33. Εφημερίδα *Πρωινός Λόγος*-Ιωάννινα 15/5/1998.

34. Εφημερίδα *Ρωμιοσύνη*-Αργυρόκαστρο 31/3/1999.

35. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*-Αργυρόκαστρο 27-28/2/1999.

36. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*-Αργυρόκαστρο 20-21/3/1999.

Η Εκπαίδευση

Με την αναγνώριση ως μειονοτικής περιοχής, των 99 χωριών των νομών Αργυροκάστρου και Αγίων Σαράντα, από το ΚΕΑ και τη συνέχιση του ίδιου καθεστώτος στην εκπαίδευση της μειονότητας από το αλβανικό κράτος, είχε ως αποτέλεσμα να στερηθούν οι εναπομείναντες Έλληνες, την ελληνική παιδεία, αλλά και αυτοί που σπούδαζαν, όπου λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία, να αντιμετωπίζουν τις μεγάλες δυσκολίες της Αλβανίας.

Η αλβανική Κυβέρνηση απέρριψε στις 13 Αυγούστου 1998 το αίτημα των Χιμαριωτών για την επαναλειτουργία του σχολείου της πόλης. Με πρωτοβουλία της οργάνωσης της Ομόνοιας Χιμάρας οι γονείς 26 παιδιών, που επρόκειτο να φοιτήσουν στη πρώτη τάξη δημοτικού σχολείου υπέγραψαν αίτηση προς το αλβανικό Υπουργείο Παιδείας ώστε οι μαθητές να διδαχθούν την μητρική εθνική τους γλώσσα. Ο διευθυντής της Οκτατάξιας Εκπαίδευσης Εδουάρδος Οσμάνη υφιστάμενος του Έλληνα υφυπουργού Παιδείας Α. Μάρτου, απάντησε με το παρακάτω κείμενο στους αιτούντες γονείς: «Σχετικά με το αίτημά σας και μερικών κατοίκων της πόλης της Χιμάρας προς το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών με ημερομηνία 16-7-1998 σας διευκρινίζουμε. Το αίτημά σας για το άνοιγμα πρώτης τάξης στην ελληνική γλώσσα στην πόλη της Χιμάρας δεν στηρίζεται σε καμία απόφαση ή διάταγμα του Υπουργικού Συμβουλίου. Στην Χιμάρα και στα άλλα γειτονικά παραλιακά χωριά δεν υπήρξε ελληνική μειονότητα και κατά συνέπεια ούτε ελληνικό σχολείο στην ελληνική γλώσσα. Η ένταξη της ελληνικής ως ξένης γλώσσας επιλογής για την εκπλήρωση του αιτήματος μερικών μειονοτικών με διαμονή στη Χιμάρα, παραμένει στα υπόψη για το μέλλον». Η απάντηση του Υπουργείου στάλθηκε πίσω ως απαράδεκτη στην οποία επισύναψαν και βαθμολόγια μαθητών, ενδεικτικά του 1946 όπως και ταυτότητες ως ελάχιστο δείγμα της ελληνικότητας της περιοχής. Φαίνεται όμως ότι το μεγάλο ποσοστό απόρριψης από τους Χιμαριώτες, του καθεστώτος Χότζα στις εκλογές του Δεκεμβρίου του 1945, που έφτασε μέχρι και το 98% με αποτέλεσμα τα Τίρανα να αφαιρέσουν το στρατηγικό αυτό χώρο από την επίσημη μειονοτική ζώνη, απασχολεί και νέο αλβανικό καθεστώς. Ως απάντηση η Ομόνοια στη σύσκεψή του Γενικού της Συμβουλίου την 5η Σεπτεμβρίου 1998, «ανέφερε την απογοήτευσή της και την αντίθεσή της στην απάντηση του Αλβανικού Υπουργείου Παιδείας, που δεν έχει καμία ιστορική βάση».

Στην αναφορά για το ζήτημα του ελληνικού σχολείου στη Χιμάρα, θα προσθέσουμε και το μεγάλο εκπαιδευτικό πρόβλημα των Ελλήνων, αφού τα παιδιά εγκαταλείπουν το χώρο για τα Ιωάννινα, την Πάτρα και την Αθήνα, οι φοιτητές δουλεύουν στις διακοπές τους στις ελλαδικές οικοδομές και χω-

ράφια, ενώ οι δάσκαλοι και οι δασκάλες στερήθηκαν το επίδομα 20000 δραχμών που τους δινόταν, από το ελλαδικό Υπουργείο Παιδείας, από το 1997.

«Στο πλαίσιο της διακοινοτικής διένεξης υπάρχει από χρόνια τώρα μια επικίνδυνη εστία, στην Παιδαγωγική Ακαδημία Αργυροκάστρου όπου οι Έλληνες μαθητές οι οποίοι αποτελούν το 30% των μαθητών βρίσκονται υπό διωγμό από τους Αλβανούς μαθητές. Για τη γλώσσα μας πρέπει να προωθήσουμε το αίτημα για δημιουργία σχολείων εκεί, όπου ζει η μειονότητά μας.....η Αλβανία οφείλει να επικυρώσει τη σύμβαση πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτωνοι περιοχές μας απειλούνται από την εγκατάλειψη των κατοίκων της, οι οποίοι πηγαίνουν στην Ελλάδα για να εργαστούν. Οι άνθρωποι αυτοί πρέπει να επιστρέψουν στα σπίτια τους.....χρειάζεται όμως η δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεωνγια να επιστρέψουν, πρέπει να νιώσουν ασφάλεια. Κάτι που σήμερα ουδείς μπορεί να εγγυηθεί....η εγκατάλειψη της περιοχής όμως οφείλεται εκτός των άλλων στη φτώχεια που βασιλεύει στην περιοχή. Η αλβανική Κυβέρνηση δείχνει να έχει εγκαταλείψει το νότο της χώρας...η διεθνής βοήθεια δεν κατανέμεται δίκαια.Οι περιοχές μας για να αναζωογονηθούν χρειάζονται επενδύσεις....να γίνουν έργα υποδομής .Υδραγωγεία, εξοπλισμός για παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και δρόμοι που θα συνδέουν τα ορεινά χωριά....χρειαζόμαστε από την ελληνική κυβέρνηση περισσότερη συμπαράσταση...να καταπολεμηθεί το απαράδεκτο εμπόριο με τι βίζες....για να προωθηθούν τα δίκαια του Ελληνισμού, απαιτείται και η συμπαράσταση των Ελληνικών κομμάτων στον αγώνα μας, που πρέπει να τηρήσουν μια κοινή στάση απέναντι στον Ελληνισμό της Αλβανίας....για την Ομόνοια, θα πρέπει να ξεπεραστούν λογικές ομάδες και φατριών, να αποσαφηνίσει τους στόχους της και να προετοιμαστεί για την εκλογική αναμέτρηση.

Η κατάσταση στη χώρα είναι ρευστή και απρόβλεπτησήμερα είναι αναγκαία η συσπείρωση όλου του Βορειοηπειρωτικού στοιχείου όπου και αυτό βρίσκεται.Η ενότητα στην Ομόνοια είναι πρωτίστο καθήκον»³⁷.

Μετά από ημερίδα που διοργάνωσε η Ομόνοια στους Αγίους Σαράντα για την Παιδεία στις 6/3 τονίστηκε ότι «πρέπει να γίνει συνένωση των σχολείων...σημαντικό πρόβλημα είναι η συντήρηση των σχολικών κτιρίων, όπου η κατάσταση που επικρατεί σήμερα είναι ανεπίτρεπτη... ενώ αρνητικό ρόλο παίζει και το οικονομικό αφού το επίδομα το ελληνικό κράτος εδώ και δύο χρόνια το έχει στερήσει»³⁸.

Ο γραμματέας του Συλλόγου Ελλήνων Εκπαιδευτικών Αργυροκάστρου επισήμανε στην ίδια ημερίδα πως «την τελευταία δεκαετία όπως και σε όλους

37. Περιοδικό «*Η Βόρειος Ήπειρος σήμερα*» Νοέμβριος -Δεκέμβριος 1998 Αθήνα , τ 17, σ.15.

38. Σπύρος Δράπας, Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*-Αργυροκάστρο 13-14/3/1999.

τους τομείς ξεκίνησαν ουσιαστικές αλλαγές.....γενική επισήμανση γι' αυτή την περίοδο είναι η συρρίκνωση και υποβάθμιση της παιδείας....η μαζική εγκατάλειψη του χώρου μας, τα τελευταία χρόνια διαμόρφωσε ένα διαφορετικό σκηνικό στην παιδεία μας. Μειώθηκε δραστικά ο αριθμός των μαθητών .Στο νομό Αργυροκάστρου από 3000 μαθητές στο σχολικό έτος 1991-1992 έχουμε μόνον 853 το 1993-1999.Στα περισσότερα σχολεία μας δημοτικά και οχτάχρονα,το μάθημα γίνεται με συνδιδασκόμενες τάξεις ενώ αρκετά σχολεία δημοτικά και οχτάχρονα έκλεισαν και αρκετά άλλα κινδυνεύουν άμεσα να κλείσουν .Σήμερα στο νομό Αργυροκάστρου διδάσκουν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση περίπου 147 εκπαιδευτικοί από τους οποίους 17 ανειδίκευτοι και περίπου 21 νηπιαγωγοί από τους οποίους οι 9 είναι ανειδίκευτοι.....οι εναπομείναντες δάσκαλοι, σήμερα με τις γνώσεις τους και τη δουλειά τους επιμένουν στην εκτέλεση του επαγγελματικού και εθνικού τους χρέους.....η μη καταβολή του επιδόματος τα τελευταία δύο χρόνια είχε σαν αποτέλεσμα τη φυγή αξιόλογων εκπαιδευτικών υποχρεωμένοι να αναζητήσουν άλλους τρόπους επιβίωσης πέρα από το επάγγελμά τους, κυρίως στον ελλαδικό χώρο....απαίτησή μας είναι να συνεχισθούν οι υποτροφίες και στο μέλλον....θεωρούμε επιτακτική ανάγκη τη διεξαγωγή μακροπρόθεσμων σεμιναρίων»³⁹.

«Από τους 9000 μαθητές το 1989 σήμερα έμειναν μόνο 1600, από τους 700 δασκάλους έμειναν 270. οι κτιριακές εγκαταστάσεις είναι άθλιες, σε πολλά σχολεία η κατάσταση είναι χαώδης σε σχολικά βιβλία,προγράμματα, εποπτικά μέσα διδασκαλίας»⁴⁰.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Η ΟΜΟΝΟΙΑ μετά την κατάργηση του καθεστώτος στην Αλβανία, κράτησε κύριο ρόλο στην προσπάθεια συγκέντρωσης και άρθρωσης του πολυδιάστατου λόγου της ελληνικής μειονότητας. Συσπειρώσε δυνάμεις και κατόρθωσε να γίνει ένας ουσιαστικός δίαυλος για την προβολή των αιτημάτων και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων του Ελληνισμού της Αλβανίας.Τα ενδιαφέροντά της ήταν στο εθνικό και το τοπικό επίπεδο, και κινήθηκε κύρια στο πολιτικό πεδίο αλλά κάλυψε οικονομικές, πολιτιστικές, εκπαιδευτικές, δημοσιογραφικές, θρησκευτικές, και άλλες δραστηριότητες⁴¹.

«Επτά χρόνια μετά ο απολογισμός έργου και προσφοράς στην ΟΜΟΝΟΙΑ θα είχε πολλά στοιχεία προς υπογράμμιση .Κατά κύριο λόγο η εν τη πράξει

39. Κουτσός, Β .Μέρος της ομιλίας στην ημερίδα για την παιδεία. Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας**-Αργυροκάστρο 13-14/3/1999.

40. Εφημερίδα **Πρωινός Λόγος**-Ιωάννινα , 13-14/3/1999.

41. Βερέμης ,Θ Κουλουμπής, Θ, Νικολάκοπουλος, Η.επμ. (1995) ο.π. σ.13.

δοκιμή της επιτυχημένης επιλογής για οργανωμένο φόρουμ πολιτικής έκφρασης για την Εθνική Ελληνική μειονότητα στην Αλβανία. Και τονίζουμε αυτό διότι κατά καιρούς, από την αρχή της ιδρυτικής πράξης της ΟΜΟΝΟΙΑ και μέχρι σήμερα υπήρξαν απόψεις, άτομα και πολιτικοί που θέλησαν να αμφισβητήσουν την σκοπιμότητα και ωφελιμότητα για να υπάρχει η οργάνωση. Η επιλογή ωστόσο της ίδρυσης θεωρείται επιτυχημένη διότι παρόλα τα προβλήματα της πορείας παραμένει η ΟΜΟΝΟΙΑ το μοναδικό σημαντικό εργαλείο για την ανάλυση των απόψεων των στελεχών της ΕΕΜ, για τη δημόσια οργάνωση και έκφραση των στάσεων υπέρ των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των Ελλήνων της Αλβανίας»⁴².

Υπήρξε όμως μια κίνηση από πλευράς Ελλαδικής Κυβέρνησης να αποπροσανατολιστεί η οργάνωση από τους σκοπούς της. Σε συνάντηση της Δημοκρατικής Ένωσης Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας ΟΜΟΝΟΙΑ στις 18 Μαρτίου 1998, με τον Υφυπουργό Εξωτερικών Γ.Κρανιδιώτη ζητήθηκε, η διάλυση της οργάνωσης «εφόσον συνέστησε στους Γ.Λαμποβοτιάδη, Πρόεδρο, Ε.Ντούλε Αντιπρόεδρο, Ε. Παπαχρήστου Γενικό Γραμματέα Γιάννη Ντάκο και Κώστα Μπάγκα τη μετατροπή της σε πολιτιστικό σύλλογο»⁴³.

Ο πρώην Αντιπρόεδρος της Ομόνοιας Δ.Κίκης, θα απαντήσει ότι «το πρόβλημα της ΟΜΟΝΟΙΑΣ κ.Υπουργέ είναι εσωτερική υπόθεση των Ελλήνων της Αλβανίας, οι οποίοι την ίδρυσαν την άνωσαν αλλά και την κριτικάρουν για τα λάθη της, ποτί όμως δε θα τη διαλύσουν γιατί διαλύοντας την ΟΜΟΝΟΙΑ που με τόσες θυσίες ίδρυσαν το 1991 είναι σαν να διαλύουν τον ίδιο τους τον εαυτό. Εμείς κ.Υπουργέ δεν θα διαλυθούμε στα αλβανικά κόμματα, διότι μία τέτοια πείρα την γνωρίσαμε επί 50 χρόνια στη σειρά και γνωρίζουμε καλά τις συνέπειές της. Εμείς θέλουμε να κρατήσουμε ψηλά το εθνικό μας φρόνημα και αυτό μπορούμε να το εγγυηθούμε μόνο συσπειρωμένοι γύρω από την ΟΜΟΝΟΙΑ»⁴⁴.

Επίσημα η Ομόνοια θα απαντήσει πως : «Οι εθνικές μειονότητες δεν είναι περιθωριακό στοιχείο των κρατών της Βαλκανικής αλλά ένα δημιουργικό τους τμήμα....Υπό τον όρο αυτό είναι αναγκαίος ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για αυτές όπως εγγυώνται οι Διεθνείς Οργανισμοί. Οποιαδήποτε αλλαγή του status quo των εθνικών μειονοτήτων στα Βαλκάνια βάσει των εθνικών συμβάσεων, πρέπει να συμπεριλαμβάνει και τη δική μας Εθνική Ελληνική μειονότητα»⁴⁵. Στον Ελλαδίτη Πρόσβη στα Τίρανα Κ.Πρεβεδουράκη, που «μόνο γεωγραφικά ανωρίζει που βρίσκεται η μειονότητα»⁴⁶ και ονο-

42. Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας** - Αργυροκάστρο 17-18/1/1998 .

43. Εφημερίδα **Λαϊκό Βήμα**-Αργυροκάστρο 26/3/1998.

44. Εφημερίδα **Λαϊκό Βήμα**-Αργυροκάστρο 26/3/1998.

45. **Γενικό συμβούλιο Ομόνοιας** ,Άγιοι Σαράντα 5/4/1998.

46. Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας**-Αργυροκάστρο 19 /7/1998.

μάζει την ηγεσία της Ομόνοιας «θεωρούμενους ή φερόμενους ηγέτες των οργανώσεων» και αυτοί που θεωρούνται «ως ηγεσία της Ομόνοιας» και την οργάνωσή της ως «ελλείπουσα»⁴⁷ θα απαντήσουν στελέχη της Δημοκρατικής Ένωσης πως «αλάνθαστοι κριτές του έργου της είναι τα μέλη της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας», καταγγέλλοντας ταυτόχρονα «την ωμή παρέμβαση στα εσωτερικά της», ζητώντας παράλληλα «εξυγίανση της όλης κατάστασης»⁴⁸.

Επεμβάσεις δέχθηκε ο τύπος της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, όπως και όλα τα έντυπα που εκδίδουν οι Έλληνες της Αλβανίας. «Δραματική έως αδιέξοδη εμφανίζεται η κατάσταση του ομογενειακού τύπου στην Εθνική Ελληνική μειονότητα...η οποία είναι μία επικίνδυνη εξέλιξη που πρέπει να προλάβουν οι θεσμοί και οι παράγοντες του τόπου.....γιατί αργά ή γρήγορα μπορεί να βρεθούν ενώπιον δυσάρεστων εξελίξεων, τις οποίες κανείς δεν θα επιθυμούσε»⁴⁹, «και η δική μας πρόκληση είναι μεγάλη έναντι αυτών που μεθοδεύουν τη σιγή και την υπολειτουργία του υπεύθυνου τύπου,σε όλους όσους παροτρύνουν φυλλάδες ημιμαθών»⁵⁰.

Στις παρεμβάσεις που έχουν ως στόχο την πολιτική οργάνωση της μειονότητας αναφέρθηκε και ο νυν Πρόεδρος του Γενικού Συμβουλίου της Ομόνοιας. «Ο κ.Βαγγέλης Ντούλης στην παρέμβασή του,έκανε λόγο για ένα κλίμα και περιέργης εκστρατείας εκφοβισμού στελεχών της οργάνωσης με διάφορους τρόπους, εκβιασμών με στόχο τη φίμωσή τους κατ' επέκταση της αποστράτευσης,από την ενεργό συμμετοχή και εργασία στην ΟΜΟΝΟΙΑ»⁵¹.

Μετά από ερώτηση Έλληνα Ευρωβουλευτή σχετικά με το ζήτημα των Ελλήνων της Αλβανίας και το μέλλον τους στη χώρα, η Ευρωπαϊκή Ένωση σε δήλωσή της τόνισε ότι :«η αλβανική Κυβέρνηση θα πρέπει να αναγνωρίσει ότι υπάρχουν μέσα στα σύνορά της ειδικές καταστάσεις που πρέπει να κατοχυρωθούν για την Ελληνική μειονότητα, που ζει στο νότιο τμήμα της Αλβανίας»⁵².

Μετά από το ένα κρίσιμο διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου «η οργάνωση του Ελληνισμού παρέπαιε χωρίς συγκεροτημένη πολιτική άποψη και κυρίως δίχως συγκεκριμένο διεκδικητικό πλαίσιο, τα στελέχη της αποσύρονταν και οι αμφισβητήσεις έρχονταν από παντού» όπου «οι Έλληνες, απογοητευμένοι από την απάθεια της επίσημης Ελλάδας, την εκ του ασφαλούς πατριδο-

47. Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας**-Αργυροκάστρο 19/7/1998.

48. Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας**-Αργυροκάστρο , 19 /7/1998.

49. Νάτσιος,Μ .Προϊστάμενος του τομέα Λογοτεχνίας , του τμήματος ελληνικής γλώσσας και Λογοτεχνίας του πανεπιστημίου Αργυροκάστρου, Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας**-Αργυροκάστρο 28/6/1998.

50. Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας**-Αργυροκάστρο 19/7/1998)

51. Εφημερίδα **Νέα της Ομόνοιας** -Αργυροκάστρο 13-14/2/1999)

52. Τ.Χέντερσον -Προεδρεύον του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ,17/6/1998.

καπηλίας και το εμπόριο της θεώρησης των διαβατηρίων, μετακινήθηκαν προς τα αμιγώς αλβανικά κόμματα και κυρίως προς το Σοσιαλιστικό»⁵³, ήρθε η Δ' Συνδιάσκεψη της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, το Δεκέμβριο του 1998, όπου εκλέχθηκε το νέο προεδρείο. Ο 30χρονος Βαγγέλης Ντούλες, συνεργάτης του Αρχιεπισκόπου και καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Αργυροκάστρου, που εκλέχθηκε στο β' γύρο, αποτέλεσε τη νίκη όλων των στελεχών της Οργάνωσης που παρά τις μεθοδεύσεις, πιέσεις και εκβιασμούς, τις αθηναϊκές επιρροές και τις επιβουλές των Τιράνων, παρέμειναν σταθερά στη θέση τους για τον πολιτικό χαρακτήρα της οργάνωσης, όπως την χαρακτήριζαν από την μέρα δημιουργίας της. Ο Β.Ντούλες εξελέγη με 132 ψήφους έναντι 99 του Υφυπουργού Παιδείας της Αλβανικής κυβέρνησης, Ανδρέα Μάρτου, για τον οποίο η οργάνωση θα «έπρεπε να μετατραπεί σε πολιτιστική και κοινωνική και να μεταφέρει την έδρα της στα Τίρανα»⁵⁴. Η ήττα για τους υποστηρικτές αυτής της άποψης έθεσε τον προβληματισμό της διάσπασης. (Εφημερίδα *Λαϊκό Βήμα* 4/2/1999) αφού στελέχη της οργάνωσης δήλωσαν ότι «στον ορίζοντα διαφαίνεται νέο κίνημα με σοβαρά και έντιμα στελέχη που χαίρουν την εμπιστοσύνη της λαϊκής βάσης.»⁵⁵, αλλά τελικά κυριάρχησε η ενότητα και η κοινή προοπτική του Ελληνισμού της Αλβανίας. «Η υπερχομματική, ηθική, οργανωμένη και αποτελεσματική Ομόνοια στην υπηρεσία του Ελληνισμού της Β.Ηπείρου, για το καλό όλων μας, τον εκδημοκρατισμό της Αλβανίας και την ανάπτυξη του τόπου μας»⁵⁶.

Για την Ομόνοια και τον Ελληνισμό αρχίζει μία νέα περίοδος, «η συμμετοχή όλων των Ελλήνων βορειοηπειρωτών με γνώμονα την εθνική μας ιδεολογία και όχι τις προσωρινές κομματικές ιδεολογίες που μας διχάζουν κατά καιρούς είναι το ζητούμενο. Η πραγματοποίηση του στόχου αυτού απαιτεί τη συνειδητή και ώριμη ετοιμότητα όλων μας να ανοίξουμε το δρόμο για τα ηγετικά όργανα των πιο ικανών και πιο δοκιμασμένων παιδιών μας και όχι των περιστασιακών ατόμων που κατά καιρούς προβάλλουν και στη συνέχεια σφετερίζονται την εμπιστοσύνη της οργάνωσης και της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας»⁵⁷. Ο πρόεδρος του Γενικού Συμβουλίου Β.Ντούλες κάλεσε σε κοινή συστράτευση, σε κοινό αγώνα τον Ελληνισμό της Αλβανίας, που έχει «ως στρατηγικό στόχο την εξασφάλιση κλίματος ασφάλειας για να σταματήσει η εγκατάλειψή του, όπου τη στήριξη των αιτημάτων των βορειοηπειρωτών στην

53. Δημητρόπουλος, Κ. Βορειοηπειρωτικός χώρος, Περιοδικό *Άρδην* τ.5 Νοέμβριος -Δεκέμβριος 1996 σ.14.

54. Δημητρόπουλος, Κ. Δ' Συνδιάσκεψη της ΔΕΕΜ ΟΜΟΝΟΙΑ. Περιοδικό *Άρδην* τ. 18 Μάρτιος -Απρίλιος 1999 σ.9.

55. Εφημερίδα Ρωμιοσύνη -Αργυροκάστρο 23/12/1998.

56. Η Βόρειος Ήπειρος Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1999 σελ.34.

57. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*- Αργυροκάστρο 19/7/1998.

Ελλάδα και την εφαρμογή επενδυτικής πολιτικής που θα στοχεύει στη σταδιακή και αξιοπρεπή επιστροφή των βορειοηπειρωτών στις πατρογονικές τους εστίες»⁵⁸. Εκ των πρώτων 5 βουλευτών που εκλέχθηκαν στις εκλογές του 1991 και μέλος του Γενικού Συμβουλίου της ΟΜΟΝΟΙΑΣ θα επισημάνει, σχετικά με το μέλλον της οργάνωσης και της μειονότητας. «Μία από τις βασικές κατευθύνσεις την οποία θα πρέπει να λάβει υπόψη η ηγεσία που προέκυψε από την Δ' γενική Συνδιάσκεψη είναι η εξεύρεση των ενδεδειγμένων και κατάλληλων τρόπων και μέσων διαμέσου των οποίων θα μπορέσει να κάνει γνωστό στο εσωτερικό και το εξωτερικό της χώρας το πολιτικό, διεκδικητικό, κοινωνικό και πολιτιστικό προφίλ, τις ανησυχίες της και τον προβληματισμό της σχετικά με τα θέματα που αφορούν το σύνολο των μελών της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας...οι διάυλοι επικοινωνίας με τους συμπατριώτες μας που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα έχουν τραυματιστεί αρκετά και από αδυναμία μας, αλλά και από ελλιπή ενημέρωση και δυσφήμιση της Ομόνοιας....εμείς που μείνουμε εδώ θέλουμε ασφάλεια και ηρεμία, αν αναπτυχθεί ο τόπος μας θέλουμε επενδύσεις, καλύτερη παιδεία, θέλουμε νερό και δρόμους...οι συμπατριώτες μας που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα θέλουν όμως επιπλέον δικαιώματα, σωστή αντιμετώπιση από τις ελληνικές αρχές και ακόμα τέρμα στον ανερχόμενο ενδοφυλετικό ρατσισμό. Η Ομόνοια και οι πολιτικοί της στόχοι θα πετύχουν όταν καταφέρει να προσεγγίσει αυτές τις δύο ομάδες....η οργάνωση έχει να αντιμετωπίσει ένα οργανωμένο από ύποπτα κέντρα σχέδιο συνεχούς δυσφήμισης της οργάνωσης...θεωρώ επιβεβλημένη την ίδρυση στο άμεσα μέλλον την ίδρυση ενός

γραφείου στην Αθήνα που να ασχολείται άμεσα με την προώθηση της πολιτικής γραμμής της Ομόνοιας στον ελλαδικό χώρο....»⁵⁹.

Ο πρώην βουλευτής συνεχίζοντας τις επισημάνσεις του, τόνισε ότι, «η Εθνική Ελληνική μειονότητα στο κατώφλι του 21ου αιώνα βλέπει στην ηγεσία της οργάνωσης νέους ανθρώπους, με νέες ιδέες, ανθρώπους που μπορεί να τους εμπιστευθεί το χειρισμό των προβλημάτων της. Την εμπιστοσύνη αυτή θα πρέπει να ανταποδώσει η νέα ηγεσία, ακολουθώντας το δρόμο της διαφάνειας και της τιμιότητας, το δρόμο του αγώνα και της διεκδίκησης όλων των δικαιωμάτων της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας»⁶⁰, ενώ ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας της οργάνωσης, δήλωσε πως «η Δ' Γενική Συνδιάσκεψη στέλνει το μήνυμα της θετικής αντίστασης των πατριωτικών δυνάμεων ενάντια στο κατεστημένο»⁶¹.

58. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*-Αργυροκάστρο 6-7/2/1999.

59. Γιάννης, Γ. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας* - Αργυροκάστρο 6-7/2/1999.

60. Γιάννης, Γ. Εφημερίδα *Νέα της Ομόνοιας*-Αργυροκάστρο 13-14/3/1999

61. Μπέτσας, Ο. στο Δημητρώπουλος, Κ. (1999) ο.π .

Στις 30/1/1999 συναντήθηκαν ο Υπουργός των Εξωτερικών με το προεδρείο της οργάνωσης της Ομόνοιας «Ο Έλληνας Υπουργός εξωτερικών δήλωσε ότι αυτοί αντιπροσωπεύουν εκείνους τους Έλληνες οι οποίοι κάτω από αντίξοες συνθήκες μπόρεσαν με απαράμιλλο θάρρος και σοφία να διατηρήσουν την ταυτότητά τους, τις παραδόσεις τους, τον πολιτισμό τους και τη γλώσσα τους», ενώ έκανε αναφορά στο ρόλο, «που έχει χρέος να παίξει η Ελλάδα για να στηριχθεί ο ελληνισμός της Βορείου Ηπείρου στον πολιτικό, οικονομικό και πνευματικό τομέα».

Ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών ταξινόμησε τα προβλήματα των βορειοηπειρωτών σε δύο κατηγορίες: «σε προβλήματα των βορειοηπειρωτών που παραμένουν στις πατρογονικές εστίες και σε προβλήματα των βορειοηπειρωτών που για οικονομικούς κυρίως λόγους βρίσκονται στην Ελλάδα .Η μέριμνα του Υπουργείου Εξωτερικών θα αφορά την πρώτη κατηγορία ενώ τα προβλήματα της δεύτερης κατηγορίας ανήκουν στις αρμοδιότητες των Υπουργείων Δημόσιας Τάξης και Εργασίας. Να θέσετε τους προβληματισμούς σας στα υπουργεία αυτά και εγώ προσωπικά θα είμαι συμπαραστάτης.....διαβεβαίωσε ότι θα πάρει τις επενδύσεις και αναφέρθηκε στην ήδη ελημένη απόφαση για τη χορήγηση επιδόματος στους εκπαιδευτικούς και στην εξεύρεση φόρμουλας για την σύνταξη του ΟΓΑ προς τους ηλικιωμένους αγρότες». Ο Θ. Πάγκαλος επισήμαινε ότι «η ΟΜΟΝΟΙΑ είναι πολιτική οργάνωση» και οι δύο επικεφαλής των αντιπροσωπειών αναφέρθηκαν «στο ρόλο της Ομόνοιας για την αναπτέρωση του ηθικού του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού για την αντιμετώπιση όλων των εξελίξεων» και ο υπουργός εξωτερικών συνέστησε «πνεύμα ενότητας και αποφασιστικότητας στην ηγεσία της ΟΜΟΝΟΙΑΣ για να φέρουν σε πέρας τη δύσκολη αποστολή της και να μην διαψεύσουν τις ελπίδες των Βορειοηπειρωτών».

Ο πρόεδρος της Ομόνοιας επισήμαινε, «την αποφασιστικότητα όλων των στελεχών της οργάνωσης να απαντήσουν στις προκλήσεις των καιρών και να δώσουν τον μεγάλο αγώνα για την παραμονή των Ελλήνων βορειοηπειρωτών στις πατρογονικές τους εστίες, αλλά και για την εξασφάλιση εκείνων των προϋποθέσεων που θα οδηγήσουν στην σταδιακή επιστροφή όλων εκείνων που βρίσκονται στην Ελλάδα, εκφράζοντας την πεποίθηση ότι προς αυτήν την κατεύθυνση η Ελλάδα θα πράξει το δικό της χρέος», ενώ περιγράφοντας «τη δύσκολη κατάσταση στη Βόρειο Ήπειρο αναφέρθηκε στην αγάπη των Βορειοηπειρωτών για την Ελλάδα, στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό τους, αλλά και στην εθνική επαγρύπνηση εν όψει όσων γεγονότων και εξελίξεων διαδραματίζονται γύρω τους στο θολό, βαλκανικό τοπίο»⁶².

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ελληνική μειονότητα μπορεί να αποτελέσει μια δύναμη υπέρβασης των εθνικών απομονωτισμών, όταν δεν λειτουργεί ως στρατηγική μειονότητα που χρησιμοποιείται από τη χώρα μητρόπολη σε βάρος της χώρας διαμονής τους. Τότε γίνεται παράγοντας έχθρας, αντιπαράθεσης και πολέμου. Όμως μια προοδευτική εξέλιξη στα θέματα των μειονοτήτων δυνατή μόνο όταν οι μη σωβινιστικές αντιλήψεις για το έθνος ασχολούνται με αυτό το ζήτημα και δεν το αποφεύγουν, καλυπτόμενες πίσω από σκοπιμότητες. Η παρουσία και η δράση των μειονοτήτων κάθε είδους αποτελεί όχι μόνο μια δημοκρατική υποχρέωση αλλά ένα ουσιαστικό στοιχείο του πολιτισμού των διαφόρων χωρών⁶³.

Το ζήτημα των Ελλήνων της Αλβανίας, το πολιτικό και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως και η υπεράσπιση του Ελληνισμού, είναι πρώτιστα θέμα δημοκρατίας και ελεύθερης έκφρασης. Η εθνική ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, έχει όλα τα προσόντα να αναδείξει και το κάνει παρ' όλα τα προβλήματα, τη δική της ηγεσία. Πραγματικό και ισότιμο συνομιλητή με κυβερνήσεις και οργανώσεις στην Ελλάδα, στην Αλβανία και το εξωτερικό, και όχι δείγμα εκπροσώπησης που να νομιμοποιεί προαποφασισμένες πολιτικές.

Οι βορειοηπειρώτες με την ίδια την ύπαρξή τους, μπορούν να συνεισφέρουν με την ιδιαίτερη ελληνική πολιτιστική ταυτότητα στην ανασυγκρότηση της Αλβανίας⁶⁴, μπορούν να στηρίξουν και να συμβάλλουν ουσιαστικά, στη βαλκανική συνεννόηση και την πορεία της Αλβανίας, προς τη δημοκρατία, το σεβασμό των πολιτικών και ανθρωπίνων ελευθεριών, και την ανάπτυξη, αφού έχουν ιστορικά καλές σχέσεις με τις ομάδες του αλβανικού λαού, με τις οποίους συγκατοικούν στην περιοχή και σε πλην την Αλβανία, διαθέτουν βαθιά δημοκρατική παράδοση, με την ενεργό τους συμμετοχή στον αντιφασιστικό αγώνα και έχουν πείρα ζωής της ελληνοαλβανικής κοινωνικής ζωής και των βαλκανικών ισορροπιών.

63. Καραμπελιάς, Γ. 1993, Η Ελλάδα. Μια χώρα των συνόρων. Εκδ. Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα - Λευκωσία. σ.122.

64. Φιλανιώτης-Χατζηναστασίου, Τ.. Το Ηφαίστειο του Αίμου. Τα Βαλκάνια μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Εκδ. Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα, σ.105.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αιγυπτιάδης, Α. και Ερμείδης, Π.(1993):Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία.Θεσσαλονίκη.
- Αντωνόπουλος, Η.(1995):Αλβανία και Ελληνοαλβανικές σχέσεις 1912-1994. Εκδ.Ωκεανίδα.Αθήνα .
- Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος.(1994) : Η Ορθοδοξία στην Αλβανία σήμερα . Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής . Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής. Αθήνα,σσ. 109-125.
- Βερέμης, Θ, Κουλουμπής, Θ, Νικολακόπουλος, Η. (επιμέλεια) 1995: Ο Ελληνισμός της Αλβανίας. Πανεπιστήμιο Αθηνών - Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής -Ι.Σίδερης. Αθήνα.
- Βιτάλης, Φ.(1974):Ο χριστιανισμός εις την Βόρειον Ήπειρον και την Αλβανίαν.Αθήνα
- Γίγας, Κ. Συνέντευξη στο περιοδικό Τετράδια .Άνοιξη Καλοκαίρι 1991 τ.3 .Αθήνα,σσ.31-36.
- Δημητρόπουλος, Κ. Βορειοηπειρωτικός χώρος. Περιοδικό Άρδην, τ.5, Νοέμβριος -Δεκέμβριος 1996 .
- Δημητρόπουλος, Κ. Δ΄ Συνδιάσκεψη της ΔΕΕΕΜ ΟΜΟΝΟΙΑ. Περιοδικό Άρδην τ. 18 Μάρτιος -Απρίλιος 1999.
- Δημοκρατική Ένωση Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας ΟΜΟΝΟΙΑ «Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία σε κλίμα Ανεκτικότητας και Τρομοκρατίας» . Αργυρόκαστρο, Αύγουστος 1993.
- Δώδος, Δ.(1994α):Οι εκλογικές επιλογές της Ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία. Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής .Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής.Αθήνα σσ.189-215
- Δώδος, Δ.(1994β): Εκλογική γεωγραφία των μειονοτήτων .Μειονοτικά κόμματα στη Νότιο Βαλκανική, Ελλάδα, Βουλγαρία, Αλβανία.Εκδ.Εξάντας . Αθήνα.
- Εθνικό Ίδρυμα Υποδοχής και Αποκατάστασης Αποδήμων & Παλιννοστούντων Ομογενών Ελλήνων -ΕΙΥΑΠΟΕ.(1996α):Το Νομικό Καθεστώς των Παλιννοστούντων.Αθήνα.
- ΕΙΥΑΠΟΕ.(1996β):Έκθεση Πεπραγμένων 1991-1995.Αθήνα.
- Εκκλησία της Ελλάδας (1999): Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδας.Εκδ. Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδας.Αθήνα.
- Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής (1995): Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής. Αθήνα .

- Ιερά Μητρόπολις Δρυινουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης-Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βορειοηπειρωτικού Αγώνος (1988):Βόρειος Ήπειρος -Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. Πρακτικά Α' Πανελλήνιου Επιστημονικού Συνεδρίου.Αθήνα.
- Ιερά Μητρόπολις Δρυινουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης-Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βορειοηπειρωτικού Αγώνος (1992):Το Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα.Παρελθόν -Παρόν -Μέλλον. Πρακτικά Β' Πανελλήνιου Επιστημονικού Συνεδρίου.Αθήνα.
- Institute for Balkan Studies(1994):The Greek Minority in Albania.A documentary record (1921-1993).Thessaloniki.
- Καραμπελιάς, Γ.επιμ.(1993α):Η Ελληνική Ουτοπία.Εκδ.Αιγαίον -Εναλλακτικές Εκδόσεις.Αθήνα- Λευκωσία.
- Καραμπελιάς, Γ.(1993β): Ελλάδα. Μία χώρα συνόρων Εκδ.Αιγαίον -Εναλλακτικές Εκδόσεις. Αθήνα - Λευκωσία.
- Κόνιαρης, Π. Μια ελπίδα για την Αλβανία, τα Βαλκάνια και τη Βορειοηπειρωτική κοινότητα. Περιοδικό Άρδην, τ.10 Οκτώβριος- Νοέμβριος 1997.
- Κόντης, Β.(1994): Ευαίσθητες ισορροπίες .Ελλάδα και Αλβανία στον 20ο αιώνα. Θεσσαλονίκη.
- Κυργιάννη, Μ και Παπαδημητρίου, Π.(1982):Η αντιφασιστική οργάνωση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία 1943-1944 .Εκδ.Δωδώνη. Αθήνα.
- Λέξος,Ν.Συνέντευξη στο Περιοδικό Έλλοπία τ.5 σ.12-16
- Μανωλοπούλου -Βαρβιτσιώτη, Κ.(1989):Σύγχρονα προβλήματα των μειονοτήτων στα Βαλκάνια. Εκδ. Ειρήνη.Αθήνα.
- Ντάγιος, Σ.(1997):Αποκλήρωμένο Έθνος.Η λαϊκή λογοτεχνία των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου. Εκδ.Κυρομάνος.Θεσσαλονίκη.
- Παπαγιαννόπουλος, Γ.(1993) :Βορειοηπειρωτικό ζήτημα και ελληνοαλβανικές σχέσεις, στο Καραμπελιάς, Γ.επιμ.Η Ελληνική Ουτοπία.Εκδ.Αιγαίον -Εναλλακτικές Εκδόσεις.Αθήνα- Λευκωσία.
σσ.169-179.
- Παπαδόπουλος, Γ.(1981):Η Εθνική Ελληνική μειονότης εις την Αλβανίαν και το σχολικό αυτής ζήτημα. Εκδ.Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών. Ιωάννινα.
- Παπαδόπουλος, Α.(1994):Ο Αλβανικός Εθνικισμός και ο Οικουμενικός Ελληνισμός. Εκδ.Νέα Σύνορα -Α.Λιβάνη .Αθήνα.
- Παπαθεοδώρου, Α.(1985):Ο αυτονομιακός αγώνας της Βορείου Ηπείρου 1914.Αθήνα.
- Παπασωτηρίου,Χ.(1994):Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.Εκδ.Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων -Παπαζήση.Αθήνα.
- Βίκερς, Τ- Πέτιφερ, Μ.(1998):Αλβανία:Από την αναρχία σε μια βαλκανική

- ταυτότητα. Εκδ.Καστανιώτης, Αθήνα.
- Σβολόπουλος, Κ.(1992):Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945.Εκδ.Εστία, Αθήνα.
 - Σεβαστιανός, (1992) :Βόρειος Ήπειρος, το συνεχιζόμενο δράμα ενός λαού και το χρέος μας. Β΄ έκδοση. Αθήνα .
 - Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων (1995):Παραμεθόριες περιοχές .Ανάπτυξη -Δημιουργία Απασχόλησης -Διασυνοριακή Συνεργασία.Πρακτικά Διεθνούς συνεδρίου . Αθήνα.
 - Φιλανιώτης-Χατζηαναστασίου, Τ.(1992):Το Ηφαίστειο του Αίμου.Τα Βαλκάνια μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Εκδ.Εναλλακτικές Εκδόσεις.Αθήνα.
 - Blejer, M.(1992):Albania From Isolation Forward to Reform .International Monetary Fund, Washington D.C.
 - Letter from the CSCE High Commissioner on National Minorities, to the Minister of Foreign Affairs fo Albania, 19/9/1993.